

Nr 2

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om köttbesiktning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 12 december 1958 dagtecknad proposition, nr 11, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av vid propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

Lag om köttbesiktning m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Vad i denna lag stadgas äger, där ej annat följer av vad nedan angives, tillämpning på kött av nötkreatur, får, get, svin, häst, ren, älg, vildsvin, sumpbäver (*nutria*), björn, räv och grävling.

2 §.

Till *kött* räknas i denna lag icke allenast kött i vanlig bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda brukliga delar av djur, som avses i 1 §.

Med *saluhållande* avses i lagen jämväl försäljning utan föregående saluhållande ävensom tillhandahållande av färdigberedda livsmedel för förtäring på stället i restaurang, pensionat, matservering, kiosk eller annorstädes, där verksamhet av liknande slag yrkesmässigt bedrives, ävensom i skola, sjukhus eller annan anstalt eller i särskild av industri eller annat företag anordnad utspisning för de i företaget anställda.

Med *nödslakt* avses slakt av djur, som på grund av sjukdom eller olycks-händelse befunnits böra avlivas.

Med *sanitetsavdelning* förstås särskild, inom slakteri inrättad avdelning för slakt av djur, som skadats eller förete sjukdomstecken, samt för uppslaktning och besiktning av nödslaktade djur.

† Bihang till riksdagens protokoll 1959. 9 samt. 3 avd. Nr 2

3 §.

Köttbesiktningstvång innebär, att till människoföda avsett kött skall hava i färskt tillstånd godkänts vid besiktning enligt denna lag innan köttet saluhålles, användes vid beredning av livsmedel, som är avsett att saluhållas, eller till annan överlämnas för sådan användning eller förvaras å allmän saluplats, i försäljningslokal med därtill hörande utrymmen eller i lokal avsedd för beredning av livsmedel.

Slakteritvång innebär, att inom visst område slakt ej må ske annorledes än i *offentligt slakthus*, inrättat på sätt i 11 § sägs, eller i slakteriinrättning, som står under offentlig kontroll (*kontrollslakteri*), samt att med kött, som härrör från djur, vilket slaktats inom riket, ej må inom området företagas åtgärd, som nämnts i första stycket, därest slakten icke skett i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Slakteritvång avser icke sådan slakt av eget djur, som utom stadsplanelagt område sker för förbrukning i eget hushåll. Beträffande nödslakt gälla bestämmelserna i 12 §.

4 §.

Utan hinder av bestämmelserna i denna lag må jakträttsinnehavare försälja obesiktigat kött av älg, som skjutits å hans jaktområde, till personer som deltagit i eller varit behjälpliga vid jakten eller äro bosatta inom jaktområdet.

Om köttbesiktning m. m.

5 §.

Köttbesiktningstvång skall gälla inom hela riket. Länsstyrelsen må dock, när särskilda skäl därtill äro, efter hörande av veterinärstyrelsen medgiva undantag tills vidare för kommun eller del därav, dock ej i fråga om kött av björn, råv, grävling och sumpbäver (*nutria*). Vidare må veterinärstyrelsen medgiva, att inom visst område, där köttbesiktningstvång i övrigt gäller, renkött må försälas utan att det är besiktigat.

6 §.

Det ankommer på kommun att vidtaga erforderliga åtgärder för köttbesiktning.

Därvid åvilar kommunen, bland annat,

att ställa till förfogande för verksamheten lämpliga lokaler och **erforderlig utrustning**,

att bestrida arvode till besiktningsveterinärer och övrig för besiktningen erforderlig personal,

samt att vidtaga sådana anstalter att besiktningen kan ske utan större tidsutdräkt eller annan avsevärd olägenhet.

7 §.

Kan köttbesiktningen efter överenskommelse lämpligen verkställas inom annan kommun eller i kontrollslakteri, må veterinärstyrelsen på framställning av kommunen medgiva denna befrielse från att vidtaga åtgärder som avses i 6 §.

8 §.

1 mom. Vid slakt i offentligt slakthus eller kontrollslakteri av nötkreatur, får, get, svin, häst eller ren skall besiktningsveterinären dels före nedslaktningen undersöka djurets hälsotillstånd, dels efteråt undersöka köttet med avseende å dess tjänlighet till människoföda. Veterinärstyrelsen äger

dock, när förhållandena så påkalla, medgiva, att ren ej undersökes före nedslaktningen.

2 mom. Vid köttbesiktning under andra förhållanden än de i 1 mom. avsedda skall köttet av annat djur än älg och björn föreligga i minst halv kropp, som dock, då besiktningen gäller kött av större nötkreatur än kalv eller av häst eller vildsvin, må vara delad i två stycken. Köttet av älg eller björn skall föreligga i minst fjärdedels kropp, som må vara delad i två stycken.

Veterinärstyrelsen äger, då särskilda förhållanden det föranleda, medgiva undantag från vad i första stycket föreskrives.

9 §.

1 mom. Kött, som i färskt tillstånd godkänts vid köttbesiktning, eller dess emballage skall, i den utsträckning Konungen bestämmer, förses med stämpel eller märke som utmärker godkännandet.

2 mom. Anträffas vid besiktning kött, som först efter särskild behandling kan godkännas, skall köttet, innan stämpling eller märkning sker, genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll undergå sådan behandling.

3 mom. Finnes vid köttbesiktning kött vara otjänligt till människoföda, skall detsamma, utan kostnad för köttets ägare, under besiktningsveterinärens kontroll användas till tekniskt bruk eller, där så ej kan ske, oskadliggöras. Utan hinder härav äger veterinärstyrelsen medgiva, att köttet må på de villkor som styrelsen föreskriver användas till föda åt djur.

Därest kött, som avses i detta moment, användes till tekniskt bruk eller som djurföda, är köttets ägare berättigad utfå ersättning motsvarande köttets värde vid sådant användande.

4 mom. Kött eller vara som beretts av kött må, därest köttet ej godkänts vid besiktning, icke förses med stämpel eller märke, som enligt av Konungen meddelade föreskrifter skall användas vid stämpling eller märkning enligt 1 och 2 mom. eller som genom färg eller utseende i övrigt lätt kan förväxlas med sådan stämpel eller sådant märke.

Om slakteritvång och offentligt slakthus

10 §.

1 mom. På framställning av kommun må länsstyrelsen förordna, att slakteritvång beträffande nötkreatur, får, get, svin eller häst skall gälla inom kommunen eller del därav. Innan sådant förordnande meddelas skall yttrande inhämtas från veterinärstyrelsen. Jämväl i fråga om ändring eller upphävande av sådant förordnande skall sagda förfarande tillämpas.

2 mom. Slakteritvång må ej införas med mindre kommunen på ändamålsenligt sätt söjt för att förekommande slakt utan tidsutdräkt kan utföras.

3 mom. Konungen äger förordna, att slakteritvång må införas jämväl beträffande ren.

11 §.

1 mom. Offentligt slakthus skall inrättas enligt plan, som godkänts av veterinärstyrelsen.

2 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av särskild styrelse. Vad i 45 § kommunallagen är stadgat i fråga om där avsedd nämnd skall

äga motsvarande tillämpning beträffande slakthusstyrelse i annan kommun än Stockholm. För slakthusstyrelse i Stockholm skola gälla bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm. Utan hinder av vad nu sagts må protokoll, som föres vid slakthusstyrelsens sammanträde, begränsas till att upptaga förteckning å närvarande ledamöter samt beslutet i varje ärende.

Utöver vad i andra stycket stadgas skall beträffande slakthusstyrelse gälla vad kommunens fullmäktige föreskriva.

3 mom. Till sammanträde med slakthusstyrelse skola kallas vederbörande stads- eller länsveterinär samt främste veterinären vid slakthuset. De äga rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Särskilda bestämmelser om nödslakt

12 §.

1 mom. Nödslakt av nötkreatur, får, get, svin eller häst må endast ske vid sanitetsavdelning, som inrättats vid kontrollslakteri eller offentligt slakthus, eller, efter medgivande av veterinärstyrelsen, vid sanitetsavdelning som inrättats vid annan slakteriinrättning.

Föranleder sjukdomsförloppet eller olyckshändelsens svårhetsgrad att djuret omedelbart bör avlivas på den plats där det befinner sig, må så ske, dock endast under förutsättning, att djurkroppen, därest köttet är avsett till människoföda, genast i ostyckat tillstånd jämte alla inälvor för uppslaktning och besiktning föres till sanitetsavdelning som avses i första stycket.

2 mom. Har nödslakt av kalv, får, get, svin eller föl, som utsatts för olyckshändelse, skett på den plats där djuret befann sig, må djurägaren utan iakttagande av bestämmelserna i 1 mom. andra stycket använda köttet i eget hushåll.

3 mom. Länsstyrelsen må, då särskilda skäl därtill äro, på framställning av kommun och sedan veterinärstyrelsen hörts medgiva, att föreskrifterna i 1 mom. icke skola gälla inom kommunen eller viss del därav.

Om avgifter m. m.

13 §.

1 mom. För köttbesiktning samt för sådan behandling av kött, som avses i 9 § 2 mom., äger kommun, inom vilken besiktningen sker, eller, efter överenskommelse med kommunen, slakteriinrättning uttaga avgifter, som beslutas av kommunens fullmäktige. Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt för att täcka kostnaderna för köttets besiktning och därmed sammanhängande åtgärder.

Fullmäktiges beslut enligt nästföregående stycke skall för att vinna bindande kraft underställas länsstyrelsen, som äger att beslutet helt eller delvis fastställa eller ock ogilla.

2 mom. För begagnande av offentligt slakthus, varom i 11 § sägs, ävensom, där i sammanhang med sådant slakthus särskild marknadsplats anordnats för kreaturshandeln, för nyttjande av sådan marknadsplats och vid densamma uppförda stallar samt för kreaturens utfodring, skötsel och vägning må utgå avgifter, som fastställas av slakthusets styrelse. Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt för att täcka de med verksamheten förenade kostnaderna.

14 §.

I överenskommelse om anlåtande av kontrollslakteri, som i samband med fråga om införande av slakteritvång träffas mellan kommun och kontrollslakteri, skall angivas efter vilka grunder djurägare har att gälda med slakten och köttbesiktningen förenade kostnader.

15 §.

Om i följd av slakteritvångs införande byggnad eller annan inrättning, där med vederbörligt godkännande slakterirörelse bedrivs, ej längre kan användas för avsett ändamål, är ägaren berättigad att av kommunen erhålla ersättning för den värdeminskning, som fastigheten eller inrättningen därigenom undergår.

Ansvarsbestämmelser m. m.

16 §.

Företager någon slakt eller vidtager någon eljest åtgärd i strid med vad i 3 §, 5 §, 10 § 1 eller 3 mom. eller 12 § föreskrivits om köttbesiktningstvång, slakteritvång eller nödslakt, straffes med dagsböter.

Till samma straff dömes den som bryter mot vad i 9 § 4 mom. stadgas eller inom riket uppsåtligen eller av oaktsamhet vidtager i 3 § första stycket angiven åtgärd med kött eller annan vara, som stämpelplats eller märkts i strid med stadgandet i 9 § 4 mom.

17 §.

Har någon förövat gärning, som i 16 § är belagd med straff, skall, där ej särskilda förhållanden annat föranleda, kött eller annan vara, som gärningen avser, jämte emballage förklaras förverkad.

18 §.

Förverkad egendom skall mot skäligen betalning försäljas till människoföda eller, om på grund av bestämmelserna i denna lag eller av annan anledning sådan försäljning ej kan ske, till föda åt djur eller till tekniskt bruk eller ock oskadliggöras.

Har beslag lagts på egendom, som kan antagas bli förverkad och ej skall oskadliggöras, och är den underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värdet, må den genast försäljas, och skall så alltid ske om ägaren det begär och hinder mot försäljningen ej föreligger. Köpeskillingen skall, intill dess frågan om förverkande blivit slutligt avgjord, ned sättas hos länsstyrelsen.

19 §.

Värdet av förverkad egendom tillfaller kronan.

Om tillsyn och besvär m. m.

20 §.

Föreskrifter angående besiktningsveterinärs tillsättande och entledigande meddelas av Konungen. Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, veterinärstyrelsen utfärdar de föreskrifter i övrigt som erfordras för tillämpningen av denna lag.

21 §.

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av veterinärstyrelsen, som jämväl meddelar råd och anvisningar rörande köttbesiktning och därmed sammanhängande frågor.

22 §.

Utän hinder av bestämmelserna i denna lag må Konungen meddela föreskrifter angående kontroll av kött och därav beredda varor vid införsel till eller utförsel från riket.

23 §.

Den som icke åtnöjes med besiktningsveterinärs beslut äger hos länsstyrelsen söka ändring genom besvär. Veterinären är skyldig att, då framställning därom göres, till klaganden utan lösen lämna skriftligt meddelande om klandrade beslutet och skälen därför.

Utän hinder av besvär skall besiktningsveterinärs beslut lända till efterrättelse, därest ej annorlunda förordnas. Avser besvären beslut om åtgärd, varom i 9 § 3 mom. förmåles, och har klaganden omedelbart efter erhållen del av beslutet hemställt, att med åtgärden måtte anstå, må denna icke företagas förrän 48 timmar efter undersökningen, såvida ej uppskov medför sanitär olägenhet.

24 §.

Länsstyrelsens och veterinärstyrelsens beslut skola utan hinder av besvär lända till efterrättelse, därest ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960, dock att vad i lagen stadgas angående kött av ren skall äga tillämpning först från den dag Konungen förordnar.

Genom denna lag upphävas lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, kungörelsen den 13 september 1928 (nr 354) med vissa bestämmelser rörande beredning och saluhållande av vissa köttvaror av utländskt ursprung, förordningen den 11 maj 1934 (nr 141) angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara samt förordningen den 27 mars 1942 (nr 134) om viss tillämpning i fråga om kött av älg med flera djur av nyssnämnda lag.

Har för visst område slakthustvång stadgats enligt äldre lag skall utan nytt förordnande slakteritvång enligt denna lag anses gälla inom området.

Förekommer i lag eller författning eller särskilt av Konungen meddelat beslut hänvisning till författningsrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

I samband med propositionen har utskottet behandlat tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen i första kammaren nr 382 av herr *Pålsson m. fl.* samt i andra kammaren nr 456 av herrar *Elmwall* och *Antonsson* och nr 457 av herr *Wahrendorff m. fl.*

I motionerna I: 382¹ och II: 457, som är likalydande, hemställes, »att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 11 måtte beakta i motionen fram-

¹ Motionen i sin helhet tryckt bland andra kammarens motioner.

förda synpunkter samt att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderlig författningstext».

I motionen II: 456 föreslås, »att riksdagen vid behandling av propositionen nr 11 för sin del måtte besluta att lagen om köttbesiktning m. m. 9 § 4 mom. må erhålla följande lydelse: 'Besiktningsveterinär, som vid besiktning av kött funnit detta otjänligt till människoföda, skall samma dag lämna skriftlig uppgift därom till vederbörande offentliga slakthus eller kontrollslakteri. Därvid skall besiktningsveterinären tydligt ange orsaken till att köttet befunnits otjänligt till människoföda', samt att i Kungl. Maj:ts förslag upptagna mom. 4 av nämnda paragraf må ingå som mom. 5.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för propositionen och motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att nuvarande lag angående köttbesiktning och slakthus jämte ett par andra författningar, som äger samband med denna lag, ersättes med ny lag om köttbesiktning m. m. Den viktigaste nyheten i förhållande till gällande bestämmelser är att köttbesiktningstvång, som nu enligt direkt lagföreskrift råder i städer och vissa andra större samhällen men i övrigt tillämpas blott om länsstyrelsen efter framställning av kommun så förordnar, skall gälla i hela riket. Länsstyrelsen skall dock i vissa fall få meddela undantag för kommun eller del därav. Köttbesiktningstvånget har utvidgats till att avse jämväl renkött och kött av sumpbäver (*nutria*). Nuvarande bestämmelser om möjlighet att inom ett visst område införa slakthustvång har i stort sett bibehållits oförändrade. Sådant tvång kan emellertid enligt förslaget införas även om kommunen ej inrättat offentligt slakthus. Kommunen skall då ha sørjt för att slakten utan tidsutdräkt i stället kan utföras vid kontrollslakteri eller vid offentligt slakthus inom annan kommun. I anledning av denna utvidgning har benämningen ändrats till slakteritvång. Skärpta bestämmelser föreslås i fråga om nödslakt. Sådant skall i regel blott få ske vid särskilda sanitetsavdelningar. Förfarandet vid bestämmandet av de avgifter som får upptagas vid kommunal köttbesiktning har förenklats. Gällande föreskrifter om att taxorna skall fastställas av veterinärstyrelsen har borttagits. I stället föreslås att kommunernas beslut angående taxorna, i likhet med vad som gäller i fråga om vissa andra kommunala avgifter, skall underställas länsstyrelsen.

Den nya köttbesiktningslagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1960. Med hänsyn till att erforderliga anordningar för genomförande av lagen i vad den gäller renkött bedömts föreligga först efter en övergångstid, skall lagen enligt förslaget emellertid i den delen vinna tillämpning först från den dag Konungen bestämmer.

Inledning

Gällande bestämmelser om köttbesiktning och därmed sammanhängande verksamhet för köttkontroll tillkom för mer än 20 år sedan. Huvudstadgandena återfinnes i lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, samt förordningen samma dag angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara. Lagstiftningen avsåg till en början blott kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst. Genom förordningen den 27 mars 1942 (nr 134) om viss tillämpning i fråga om kött av älg med flera djur av lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, m. m. utvidgades lagen att, såvitt den avsåg besiktningstvång, gälla jämväl kött av älg, björn, vildsvin, räv eller grävling. I administrativ ordning har flera tillämpningsförfattningar utfärdats.

Inom veterinärstyrelsen har företagits en översyn av de på detta område gällande bestämmelserna. Översynen har utmynnat i att styrelsen i en den 24 juli 1957 dagteknad skrivelse framlagt förslag till ny lagstiftning angående köttbesiktning m. m.

Över förslaget har efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens institut för folkhälsan, veterinärhögskolan, länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Malmöhus, Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, Hushållningssällskapens förbund, skördeskadeutredningen, renutredningen, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Kooperativa förbundet, Sveriges charkuteri- och slakteriidkares riksförbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Föreningen Svenska städers offentliga slakthus, Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien, Föreningen av besiktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier, Sveriges veterinärförbund, Svenska länsveterinärföreningen, Svenska stadsveterinärföreningen, Svenska samernas riksförbund och Sveriges pälsdjursuppfödarens riksförbund. Vid utlåtandena har i flera fall fogats yttranden från myndigheter eller organisationer. Samarbetsdelegationen för Sveriges privata kontrollslakterier, som beretts tillfälle att avgiva yttrande, har icke inkommit med sådant.

Den 4 februari 1958 har veterinärstyrelsen i skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anfört vissa synpunkter i anledning av vad remissinstanserna uttalat rörande styrelsens förslag såvitt det avser bestämmelser om nödslakt.

I skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 20 januari 1958 har Norrbottens läns hälsovårdsförbund hemställt, att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas dels för införande av bestämmelser om skyldighet att före slakt till avsalu av ren anmäla förhållandet till hälsovårdsnämnden samt dels för införande av besiktningstvång på renkött i lämplig omfattning inom landet.

Över denna skrivelse har efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län,

renutredningen och Svenska samernas riksförbund. Sedan hälsovårdsförbundet på begäran beretts tillfälle att taga del av remissyttrandena, har förbundet i skrivelse den 4 oktober 1958 framlagt ytterligare synpunkter och vidhållit sin hemställan.

1. Allmänt köttbesiktningstvång

Gällande rätt. Tidigare förslag

Enligt 2 § 1 mom. första stycket lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus (i fortsättningen benämnd 1934 års lag) innebär *köttbesiktningstvång* förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller använda dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, avsedd för försäljning till människoföda, eller förvara sådant kött å allmän saluplats, i salubod med därmed i omedelbart samband varande lagerrum, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror, därest köttet icke godkänts vid besiktning. Enligt andra stycket må inom område, där köttbesiktningstvång gäller, ej heller till människoföda avsett salt, rökt eller torkat kött av djur, som i första stycket sägs, eller annan till människoföda avsedd vara, beredd av kött av sådant djur, saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i första stycket förmäles, med mindre köttet blivit i färskt tillstånd godkänt vid besiktning. Till kött räknas enligt 1 § icke allenast kött i vanlig bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda brukliga delar av djur.

Köttbesiktningstvång är endast i vissa fall obligatoriskt och förutsätter i övrigt frivillig anslutning. Sålunda föreskrives i 2 § 2 mom. att köttbesiktningstvång skall, därest Konungen ej med hänsyn till särskilda omständigheter annorlunda förordnar, gälla för varje stad och annat samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter för stad i tillämpliga delar gäller, med ett invånarantal av 4 000 eller däröver. I andra fall förutsättes, att stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet gör framställning i ämnet hos länsstyrelsen, som, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, äger stadga om köttbesiktningstvång för kommunen eller samhället eller del därav.

I uttalande till propositionen nr 31 till 1934 års riksdag med förslag till den nu gällande lagen framhöll departementschefen, att det vore önskvärt att köttbesiktningstvånget kunde göras allmänt gällande. Han ansåg emellertid att detta icke vore genomförbart, bland annat med hänsyn till att erforderligt antal besiktningsmän ej stod att uppbringa.

Under den tid, som ifrågakvarande bestämmelser varit gällande, har i olika sammanhang framförts önskemål, att köttbesiktningstvånget gjordes obligatoriskt för hela riket eller åtminstone för de södra och mellersta delarna av detsamma. Sålunda behandlade 1946 års köttbesiktningskommitté ingåen-

de detta spörsmål i sitt den 18 december 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 85). Kommittén ansåg, att det vore ett obestridligt allmänt intresse att den lokala köttkontrollen fick ett så vidsträckt tillämpningsområde som möjligt med beaktande av att därigenom icke förorsakades oskäligen kostnader för kontrollens ordnande eller alltför betungande olägenheter i fråga om transporter av slaktdjur eller kött. Vid övertagande av åtgärder med avseende å de landsdelar, där besiktning då icke förekom i större omfattning, fann kommittén, att man måste räkna med att inom åtskilliga kommuner icke kunde framskapas ett så starkt intresse för införande av köttkontroll att det uppvägs de återhållande krafterna. Kommittén kom därför till det resultatet att det var påkallat med en utvidgning av de tvingande bestämmelsernas verkningssområde och föreslog i enlighet härmed sådan ändring av lagen att köttbesiktningstvånget skulle gälla inom hela riket, dock med rätt för Kungl. Maj:t att efter framställning av vederbörande kommun medgiva undantag då särskilda omständigheter förelåg. Till sådana omständigheter borde hänföras ringa befolkningstäthet samt stora avstånd inom kommunen och till närmaste veterinär ävensom avlägset läge i förhållande till besiktningställe utom kommunen. Enligt kommitténs mening borde dispens endast komma i fråga för vissa områden i Norrland och vissa kusttrakter. Kommitténs förslag har ännu ej föranlett något ställningstagande av Kungl. Maj:t.

Veterinärstyrelsens förslag

Veterinärstyrelsen lämnar en redogörelse för hur köttbesiktningssamheten nu är organiserad och anför härom följande.

Besiktningen av inhemska köttprodukter är i vårt land förlagd dels till på kommunal väg anordnade byråer, dit uppslaktade djurkroppar eller delar av sådana föras för undersökning av veterinär, dels till kommunala slakthus eller i enskild ägo varande, under offentlig kontroll ställda slakterier, s. k. kontrollslakterier, där djuren undergå veterinärundersökning före och efter slakten. Besiktningen har till syfte att förhindra att kött, som därvid finnes otjänligt till människoföda, tillföres konsumtionen och utgör sålunda ett synnerligen betydelsefullt led i samhällets strävanden för en förbättrad livsmedelshygien. För hela landet gäller visserligen att hälsovårdsnämnderna skola fylla motsvarande uppgift, men deras kontroll i detta hänseende kan, med hänsyn till att deras verksamhet omspannar såväl kontrollen av samtliga livsmedel som en mångfald andra arbetskrävande uppgifter enligt hälsovårdsstadgan m. fl. författningar och att de ofta lida brist på tillräcklig och välutbildad personal, endast utövas rutinmässigt medelst stekprovsundersökningar. Den förmår därför icke skänka den konsumerande allmänheten samma garanti i detta avseende som den offentliga köttkontrollen erbjuder, där varje slaktdjur eller djurdel blir föremål för noggrann undersökning av veterinär enligt föreskrifter, som utarbetats av den veterinära sakkunskapen å området. Det må här framhållas, att den offentliga köttkontrollen, i varje fall då den utövas å slakthus och kontrollslakterier, under senare år effektiviserats genom omfattande förbättringar och nyanskaffningar av lokaler, inredning och teknisk utrustning enligt veterinärstyrelsens direktiv och anvisningar, vilka på det hela taget mötts med förståelse. Beträffande lokalerna har veterinärstyrelsen sålunda under senare år genomdrivit,

att samtliga offentliga slakthus och de flesta kontrollslakterier anordnat särskilda avdelningar för slakt av djur, som förete sjukdomstecken, eller för uppslaktning av nödslaktade djur. Dessa sanitetsavdelningar, som ha speciella kylrum, äro nödvändiga för att kunna förhindra smittöverföring inom slakteriinrättningen till andra djurkroppar, personal, inredning och lokaler. Veterinärstyrelsen har vidare sökt åstadkomma komplettering och modernisering av laboratorieutrustningen för bakteriologisk kontroll hos nämnda slakteriinrättningar samt inrättande av nya sådana laboratorier. Att det fortfarande brister åtskilligt i sistnämnda avseenden torde i viss mån få tillskrivas gällande restriktioner i fråga om byggnadsinvesteringar.

Veterinärstyrelsen föreslår nu, att köttbesiktningstvång införes i hela riket, dock med rätt för länsstyrelsen att med hänsyn till särskilda omständigheter och efter hörande av veterinärstyrelsen medgiva, att kommun eller del därav tills vidare skall vara undantagen från köttbesiktningstvång.

I betänkandet konstaterar veterinärstyrelsen till en början, att på frivillig väg mycket vunnits, men att total anslutning inom rimlig tid icke torde kunna vinnas utan obligatoriska bestämmelser. Styrelsen påpekar särskilt olägenheterna av att på spridda ställen i landet finns enklaver, dit obesiktigt kött kan föras och försäljas, varvid ökade hygieniska risker uppstår för där bosatta personer. Styrelsen anför.

Veterinärstyrelsen har kommit till den bestämda uppfattningen att det icke kan förväntas att man på frivillighetens väg har utsikter att inom rimlig tid uppnå en total anslutning. Det har nämligen visat sig att inom vissa kommuner fortfarande förefinnes brist på förståelse för nyttan av sakkunnig köttkontroll. Därest köttbesiktningstvånget ej göres obligatoriskt, kommer läget under en lång följd av år framåt att bliva det att ett relativt fåtal kommuner, spridda här och var över hela riket, komma att sakna köttkontroll.

Veterinärstyrelsen framhåller vidare köttbesiktningens stora betydelse vid uppsparandet och bekämpandet av smittsamma husdjursjukdomar, särskilt sådana som kan angripa människor, eller zoonoser.

Sammannafattningsvis anför styrelsen, att det utan gensägelse torde kunna påstås, att den metodiska speciella kontrollen av slaktprodukter, som sker inom områden där köttbesiktningstvång råder, innebär den så gott som enda möjligheten för ett samhälle att i fråga om dessa livsmedel skapa betryggande garantier mot att hälsovådliga köttvaror saluhålles. I betraktande härav syntes det nästan vara självfallet att samtliga landets innevärnare borde komma i ånjutande av dessa fördelar genom att köttbesiktningstvånget genomfördes över hela landet. Veterinärstyrelsens erfarenheter ådagalade emellertid, att man icke hade utsikter att inom rimlig tid nå därhän på frivillig väg. Styrelsen fann sig därför böra förorda, att frågan om köttkontrollens införande icke såsom nu var fallet överlämnades åt de kommunala myndigheternas prövning utan att köttbesiktning föreskrevs i lagen som en allmän regel, varifrån vederbörande länsstyrelse borde äga att, då särskilda omständigheter därtill föranledde, medgiva undantag. Veterinärstyrelsen förutsatte därvid, att länsstyrelsen i sådant ärende samrådte med

veterinärstyrelsen och att undantag endast medgavs i på grund av naturförhållandena eller glesbebyggelse nödvändiga fall såsom beträffande vissa skärgårdsområden och områden i Norrland. Med den utveckling till att omfatta den huvudsakliga delen av slakten, som köttbesiktningen tagit under de gångna tjugu åren, torde de i 1934 års proposition uttalade betänkligheterna i fråga om införande av allmänt köttbesiktningstvång enligt styrelsens mening icke längre behöva tillmätas den betydelse, som läget då motiverade.

Remissyttranden

I princip är remissinstanserna eniga om att man bör eftersträva att allt salufört kött blir besiktigt, varvid man dock måste räkna med vissa undantag på grund av geografiska eller andra förhållanden. I 25 av de 30 yttrandena biträdades veterinärstyrelsens förslag att detta mål bör förverkligas genom ett lagstadgat obligatoriskt köttbesiktningstvång. Statens jordbruksnämnd anser, att kommunernas självbestämmanderätt väl mycket inskränkes i veterinärstyrelsens förslag och förordar en modifierad lösning. Övriga fyra remissinstanser anser, att avsett resultat i stort sett kan uppnås genom fortsatt frivillig utveckling och avstyrker därför skarpt tvångslagstiftning.

Som ett särskilt skäl för att allmänt köttbesiktningstvång införes åberopar *skördeskadeutredningen* vissa förhållanden i samband med prisregleringen. Utredningen anför härom följande.

Genom upptagande av slaktdjursavgifter enligt KF den 7 juni 1956 (nr 408) tillkommer en kostnadsbelastning på köttbesiktigad vara. Skulle dessa slaktdjursavgifter komma att höjas utöver nuvarande maximibelopp, vilket kan bli fallet om vissa av skördeskadeutredningens förslag till finansiering av ett permanent skördeskadeskydd vinner bifall, kan kostnadsökningen för besiktning av slakt göra ett överförande av djur för slakt i kommuner utan besiktningstvång i hög grad ekonomiskt fördelaktigt. Kostnadsökningen kan också medföra en prisskillnad som stimulerar handeln med obesiktigt kött. I samband därmed ökas riskerna för hygieniska vådor, i synnerhet som det kan befaras att det är kött av låg hygienisk kvalitet som söker sig dylika vägar. Skördeskadeutredningen anser det sålunda angeläget att besiktningstvång så snart som möjligt införes i hela södra och mellersta Sverige. Vad beträffar norra Sverige är risken för ökade hygieniska vådor mindre framträdande, då stora sammanhängande områden saknar besiktningstvång och kostnadsskillnader mellan besiktigad och obesiktigad slakt således ej leder till överföringar av slaktdjur. För dessa områden är det likväl ur allmänna hygieniska synpunkter angeläget att besiktning genomföres så snart transportförhållanden och ökad slakt för avsalu gör detta önskvärt och nödvändigt.

Övriga remissinstanser som tillstyrkt veterinärstyrelsens förslag, understryker i stort sett blott vikten av de motiv för detta som veterinärstyrelsen anför.

De remissinstanser, som helt avstyrkt att allmänt köttbesiktningstvång införes, är Kooperativa förbundet, Sveriges charkuteri- och slakteriidkares riksförbund, Svenska stadsförbundet och Föreningen Svenska städers offent-

liga slakthus. Samtliga åberopar, att den icke besiktigade slakten nu blott utgör en obetydlighet på 2—3 % av all slakt. Vidare uttalas, att de föreslagna bestämmelserna om köttbesiktning- och slakteritvång torde kunna innebära kvalitetsrisker och fördyring på grund av långa transportavstånd samt att bestämmelserna synes komma att gynna monopolsträvanden hos jordbrukarnas slakteriföreningar. *Kooperativa förbundet* anför i denna del bl. a. följande.

Kooperativa förbundets styrelse anser, att de sanitära fördelar, som en utvidgad köttkontroll medför, i starkt ökad omfattning kunnat utnyttjas i konsumenternas intresse genom de stora framsteg, som det på frivillighetens väg av kommunerna införda köttbesiktningstvånget gjort och fortfarande gör. I den mån denna utveckling fortgår kommer enligt styrelsens mening det gagn för folkhälsan att i största möjliga utsträckning vinnas, vilket är den obligatoriska köttkontrollens syfte. På denna väg minskas de risker, som finnes för att en generell tvångslagstiftning kan komma att utnyttjas för annat syfte än det rent sanitära. De kommuner, som inom några år alltjämt kan antagas stå utanför obligatorisk köttbesiktning, torde till större delen bli sådana, för vilka enligt veterinärstyrelsens nu framlagda lagförslag undantag från obligatorisk besiktning är befogat.

Sveriges charkuteri- och slakteriidkares riksförbund framhåller den gynnsamma utveckling, som den frivilliga köttbesiktningens verksamhet även enligt veterinärstyrelsens uppfattning visat, samt uttalar, att den obesiktigade slaktens andel i den totalt marknadsförda nu torde ha sjunkit till ungefär 2 %.

Svenska stadsförbundet erinrar om att förbundet i yttrande över 1946 års förslag tillstyrkt obligatoriskt köttbesiktningstvång. Trots detta ställde sig förbundet nu tveksamt, främst på grund av att man vid bedömningen av behovet att tillgripa ytterligare tvångsåtgärder borde beakta den utveckling som ägt rum sedan 1946 års kommitté utförde sina undersökningar. Då år 1945 endast 4 % av den marknadsförda slakten var obesiktigad torde de allmänna uppgifter om utvecklingen som veterinärstyrelsen lämnat tyda på att procenttalet nu har reducerats till en obetydlighet. Det vore en påtaglig brist, att styrelsen icke närmare undersökt denna fråga. Då de fördelar som nu stod att vinna med ett fullständigt köttbesiktningstvång icke syntes vara stora, borde dessa vägas mot kostnader och praktiska svårigheter vid genomförandet.

Statens jordbruksnämnd uppskattar, att den obesiktigade slaktens andel i all marknadsförd slakt nu gått ned till mindre än 3 procent. Nämnden anför emellertid, att en fortsatt uppbyggnad av köttbesiktningen vore av värde ur såväl hygienisk och veterinär synpunkt som prisregleringssynpunkt.

Jordbruksnämnden uttalar, att lagstiftningen bör utformas så att starka garantier skapas för att samtliga berörda intressen i de olika orterna blir tillräckligt beaktade och att kommunernas självbestämmanderätt ej allt för mycket sättes ur funktion. Nämnden ifrågasätter från dessa utgångspunkter om ej lagstiftningen angående obli-

gatorisk utvidgning av köttbesiktningstvånget kunde ges ungefär följande innebörd.

Kungl. Maj:t skulle i de områden, där besiktningstvång redan har införts, ensam äga medge undantag från sådant tvång. Nya områden skulle kunna läggas under köttbesiktningstvång, även om detta icke har begärts eller tillstyrkts av vederbörande kommun. Beslut om sådan utvidgning av besiktningstvånget skulle meddelas av Kungl. Maj:t efter framställning av veterinärstyrelsen och sedan vederbörande kommun och, i förekommande fall, de av utvidgningen berörda näringsidkarna i orten — själva eller genom sina intresseorganisationer — har fått tillfälle att framföra sina synpunkter. Veterinärstyrelsen förutsätts, innan beslut meddelas av Kungl. Maj:t, ha sökt nå överenskommelse om besiktningstvånget och därmed sammanhängande förhållanden med såväl de berörda kommunerna som övriga lokala intressenter. Även där överenskommelser ej har uppnåtts, skulle köttbesiktningstvånget genomföras, såvida icke vägande skäl i det särskilda fallet befinns tala mot ett besiktningstvång. Jordbruksnämnden ifrågasätter om icke det här skisserade modifierade systemet bör, som ett alternativ till de av veterinärstyrelsen föreslagna anordningarna, bli föremål för en närmare undersökning.

Departementschefen

Såsom jag inledningsvis anförts tillkom gällande bestämmelser om köttbesiktning för mer än 20 år sedan. Enligt dessa bestämmelser är köttbesiktning endast i vissa fall obligatorisk. Önskemål om att ett generellt köttbesiktningstvång skall införas har vid flera tillfällen framförts, och konkret förslag här om har framlagts av 1946 års köttbesiktningkommitté i dess den 18 december 1946 avgivna betänkande. Betänkandet har dock icke föranlett någon åtgärd. Sedan dess har emellertid de hygieniska kraven på livsmedel i allmänhet skärpts och alla torde vara eniga om att man bör sträva efter största möjliga garantier för att kött, som tillföres konsumtionen, har en god hygienisk standard. Vidare har under senare tid en väsentlig omläggning skett av slaktens organisation och därmed även av köttbesiktningens verksamhet. Främst nu nämnda omständigheter har föranlett den översyn av gällande bestämmelser om köttbesiktning och slakthus, som veterinärstyrelsen verkställt.

Av veterinärstyrelsens utredning framgår, att det besiktigade köttets andel av de saluförda slaktprodukterna icke oväsentligt ökat sedan 1946. Emellertid föreligger alltjämt områden, även inom södra och mellersta Sverige, där köttbesiktningstvång ej råder. Till sådana områden kan införas obesiktigt kött även från angränsande delar av landet, där köttbesiktning är obligatorisk. I dessa enklaver försäljes alltså såväl inom dem producerad obesiktigt vara som infört obesiktigt kött. Det är naturligt, att köttbesiktning icke utan stora olägenheter kan ordnas i vissa glesbygder, särskilt i norra Sverige och i skärgårdsområdena. Enligt uppgifter, som jag erhållit i mars 1958, saknas köttbesiktningstvång emellertid även i ett flertal relativt tätbefolkade kommuner i södra och mellersta Sverige. Som exempel må näm-

nas 3 i Södermanlands län, 6 i Kalmar län, 10 i Gotlands län, 4 i Blekinge län, 2 i Kristianstads län, 9 i Malmöhus län, 3 i Älvsborgs län och 1 i Skaraborgs län. Dessutom saknas köttbesiktningstvång i ett flertal municipalsamhällen, bl. a. 9 i Kristianstads län, 5 i Malmöhus län och 4 i Skaraborgs län. Inom några kommuner gäller köttbesiktningstvång blott viss eller vissa församlingar.

Veterinärstyrelsen har uttalat, att styrelsen under arbetet med att på frivillig väg öka anslutningen till köttbesiktningstvånget kommit till den bestämda uppfattningen, att det icke kan förväntas att man på sådan väg har utsikter att inom rimlig tid uppnå en total anslutning. Enligt styrelsen har underlåtenhet att införa köttbesiktningstvång ofta motiverats med ekonomiska och praktiska svårigheter, som styrelsen för sin del funnit överkomliga, eller andra förhållanden av ovidkommande art.

Remissinstanserna är eniga om att man bör sträva efter att allt salufört kött blir besiktigt och förordar i allmänhet sådan ändring av lagstiftningen att köttbesiktning blir obligatorisk. Några remissinstanser anser emellertid, att detta resultat i stort sett bör kunna uppnås på frivillig väg utan skärpt tvångslagstiftning. Därvid åberopas främst, att den obesiktigade slaktens andel i den totalt marknadsförda, vilken år 1945 utgjorde 4 procent, nu sannolikt nedgått till 2 à 3 procent. Vidare göres gällande, att fördelarna av ett allmänt köttbesiktningstvång knappast skulle motväga kostnaderna för och de praktiska svårigheterna vid dess genomförande. I några remissyttranden befaras att ett sådant tvång skulle medföra risk för ett köttmonopol, utövat av producentorganisationerna.

I likhet med veterinärstyrelsen anser jag tiden nu vara mogen för att införa *allmänt köttbesiktningstvång* med möjlighet till undantag i sådana fall, då geografiska eller andra förhållanden nödvändiggör detta. Såsom jag tidigare framhållit saknas köttbesiktningstvång i en hel del kommuner icke blott i Norrland utan även i södra och mellersta delarna av vårt land. I delar av Norrland och även vissa skärgårdsområden eller andra utpräglade glesbygdsoområden i andra delar av landet torde fortfarande kostnaderna för och olägenheterna av långa transporter till köttbesiktningssinrättning utgöra motiv för att köttbesiktningstvång där ej införas. Det måste emellertid anses mycket otillfredsställande, att till vissa enklaver skall från närliggande områden med besiktningstvång kunna föras och försäljas obesiktigt kött utan att dess kvalitet kontrolleras på annat sätt än stiekprovsvi i butiker genom hälsovårdsnämnderna. Av nu angivna skäl delar jag veterinärstyrelsens mening, att undantag från köttbesiktningstvånget endast bör medgivas tills vidare och efter noggrann prövning. Några remissinstanser har uttalat farhågor för att allmänt köttbesiktningstvång skulle gynna monopolsträvanden. Då den obesiktigade slaktens andel i den totalt marknadsförda nu icke torde överstiga 3 % och undantag från besiktningstvång även i fortsättningen torde få lämnas i viss utsträckning, synes den ökning i tillförseln till producentorganisationernas slakterier, som ett genomförande av veterinärstyrelsens förslag i fråga om besiktningen kan komma att medföra,

icke kunna röra sig om mer än en relativt obetydlig del av den totala kommersiella slakten. — — — Vid övervägande av skälen för och emot veterinärstyrelsens förslag om allmänt köttbesiktningstvång — — — har jag kommit till den uppfattningen, att styrelsens förslag i stort sett är välgrundat och med vissa jämkningar — — — bör genomföras.

2. Slakteritvång

Gällande rätt

Enligt gällande bestämmelser innebär slakthustvång förbud inom stad eller stadsdel mot slakt av nötkreatur, får, get, svin eller häst annorledes än i särskilt för ändamålet inrättat och till allmänt begagnande upplåtet offentligt slakthus. Slakthustvång stadgas av länsstyrelsen på framställning av stadsfullmäktige. Det förutsättes därvid att offentligt slakthus uppförts samt att erforderligt antal besiktningsveterinärer anställts m. m. Vidare förutsättes att köttbesiktningstvång är infört i staden eller införes i samband med förordnandet om slakthustvång.

Slakthustvånget omfattar icke djur, som måste nedslaktas på grund av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse, men köttet skall, därest det är avsett till människoföda, genast efter nedslaktningen, ostyckat jämte alla inälvor med undantag av tarmar, föras till det offentliga slakthuset för besiktning.

Slakthustvånget omfattar vidare icke djur, som person, bosatt inom stad med slakthustvång men utanför dess planlagda område, låter nedslakta för förbrukning i eget hushåll.

Inom område med slakthustvång gäller som regel förbud mot att saluhålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt kött av djur, som icke slaktats i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Förbudet omfattar även användning av dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, avsedd för försäljning till människoföda. Ej heller får sådant kött förvaras å allmän saluplats, i salubod med därmed i omedelbart sammanhang varande lagerrum, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning av matvaror till avsalu.

Veterinärstyrelsens förslag

Veterinärstyrelsen framhåller till en början, att slakthustvång införts endast i sju större städer samt att med hänsyn till den förut skildrade minskningen av slaktfrekvensen vid de offentliga slakthusen det icke vore att vänta att slakthusens antal skulle öka.

Veterinärstyrelsen anför därefter följande.

Ur hygienisk synpunkt framstår det som ett önskemål att de fördelar, som äro avsedda att vinnas genom införande av slakthustvång, få en så vidsträckt utbredning som möjligt och helst omfatta hela riket. I sådant hänseende må erinras om förhållandena i Danmark, där man numera har infört motsvarande obligatoriska bestämmelser för hela landet. För veterinärstyrelsen står det emellertid klart att man i Sverige icke för närvarande har

utsikter att i detta avseende kunna realisera en motsvarighet till det danska systemet. Även om veterinärstyrelsen sålunda anser att ett obligatoriskt slakthustvång inom hela riket är den rätta lösningen, finner styrelsen dock lämpligt att man för den närmaste tiden inriktar sig på ett bibehållande av den frivilliga linjen men samtidigt vidtager vissa åtgärder i avsikt att ur ekonomisk synpunkt göra det lättare för kommunerna att införa slakthustvång.

Veterinärstyrelsen uttalar därefter att med hänsyn till den relativt ringa slaktdjurstillförseln till slakthusen termen slakthustvång bör utbytas mot **slakteritvång**. Rörande innebörden av denna term anför styrelsen följande.

Det synes lämpligt, att slakteritvång får omfatta ej blott förbud mot slakt annorledes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri utan även förbud mot saluhållande, användande eller förvarande på sätt tidigare angivits av köttvaror härrörande från djur, som icke slaktats under statskontroll. I sistnämnda hänseende omfattar förbudet för närvarande endast färskt kött. Med den utbredning som den statskontrollerade slakten numera fått i vårt land synes praktiska svårigheter knappast behöva uppstå, därest förbudet utsträcker sig att omfatta även rökt eller torkat kött eller annan vara beredd av kött av de djur, som här avses. Veterinärstyrelsen förordar därför att ifrågavarande bestämmelser ändras i överensstämmelse därmed. I samband härmed bör förbudet att inom område med slakteritvång saluhålla, använda och förvara vissa köttvaror förtydligas och bringas i formell överensstämmelse med den i livsmedelsstadgan använda terminologien. Det synes även lämpligt att den i livsmedelsstadgan givna definitionen å saluhållande intages i lagen. Därmed skulle åstadkommas ett välbehövligt förenhetligande och undanröjas ofta uppkommande missförstånd och tveksamhet, exempelvis rörande innebörden av uttrycket offentligt spisningsställe.

Remissyttrandena

Sveriges charkuteri- och slakteriüdkares riksförbund liksom *Svenska stadsförbundet* erinrar om den fara för monopol som slakteritvånget kan medföra. Svenska stadsförbundets styrelse anför härom.

Styrelsen finner förslaget i den föreliggande utformningen mindre tillfredsställande ur den synpunkten att det till sina praktiska verkningar kommer att innebära ett kraftigt gynnande av de redan inom slakteribranschen dominerande jordbrukarorganisationerna med därav följande risk för köttmonopol. För att i någon mån mildra dessa verkningar bör enligt styrelsens mening undersökas huruvida icke även större privatslakterier skall kunna komma i fråga såsom grundval för införandet av ett slakteritvång. Såvitt styrelsen kan förstå bör det icke vara ogörligt att i ett dylikt fall låta kommunens hälsovårdsnämnd utöva sådan kontroll över verksamheten att nödiga garantier vinnas för att slakten verkställs under i hygieniskt avseende betryggande förhållanden.

Föreningen Svenska städernas offentliga slakthus anlägger i stort sett samma synpunkter som Svenska stadsförbundet.

Departementschefen

Efter att i fråga om allmänt köttbesiktningstvång ha påpekat att ett genomförande av veterinärstyrelsens förslag i den delen kunde beräknas kom-

ma att öka tillförseln till producentorganisationernas slakterier i endast obetydlig mån yttrar departementschefen: Större betydelse i detta avseende har däremot veterinärstyrelsens förslag rörande *slakteritvång*, vilket innebär, att endast sådana köttvaror får saluhållas, som härrör från slakt vid offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Emellertid är enligt förslaget införande av slakteritvång en åtgärd, som förutsätter initiativ från kommunens sida och prövning av länsstyrelsen. Vidare förutsättes, att innehavare av slakterirörelse, vilken vållas väsentligt intrång genom slakteritvångets införande, skall kunna få skälig ersättning av kommunen. Inom sådana kommuner, där varken hemslakt till avsalu eller s. k. privatslakt förekommer eller där sådan slakt endast förekommer i ringa omfattning, torde det vara ur såväl ekonomisk som praktisk synpunkt olämpligt att kommunerna skall behöva vidtaga särskilda åtgärder för besiktning. Såsom veterinärstyrelsen föreslagit bör sådana kommuner därför ha möjlighet att få slakteritvång infört, varvid de undgår de med köttbesiktningstvång förenade årliga kostnaderna. Därest härvid en kommun nödgas utgiva ersättning till slakteriföretag, får kommunen bedöma om kostnaderna härför uppväges av fördelen av att slippa vidtaga anordningar för besiktning.

Vid övervägande av skälen för och emot veterinärstyrelsens förslag om — — — möjlighet för kommunerna att få slakteritvång infört har jag kommit till den uppfattningen, att styrelsens förslag i stort sett är välgrundat och med vissa jämkningar, — — — bör genomföras.

3. Köttbesiktningens och slaktens organisation

Gällande rätt. Tidigare förslag

För närvarande gäller, därest köttbesiktningstvång råder inom en kommun, att denna är skyldig att på egen bekostnad anställa besiktningsveterinär och vidtaga övriga för köttbesiktningens ordnande erforderliga åtgärder, såvida ej veterinärstyrelsen medger befrielse härifrån. Sådan befrielse kan meddelas, därest besiktningen befinnes kunna utan olägenhet utföras inom annan eller andra kommuner eller vid kontrollslakteri. Samma bestämmelser gäller för del av kommun.

1946 års köttbesiktningsskommitté fann att införandet av ett allmänt köttbesiktningstvång krävde en viss utökning av då befintliga besiktningssanordningar. Kommittén rekommenderade att man därvid i första hand sökte ernå detta på annat sätt än genom inrättande av nya, fristående besiktningssbyråer. Sålunda föreslog kommittén att det borde åligga offentligt slakthus och kontrollslakteri att låta verkställa besiktning jämväl av kött, som uppslaktats utom inrättningen och ditfördes för besiktning. Vidare borde köttbesiktning få verkställas även å besiktningssällena av mera tillfällig beskaffenhet, exempelvis i lokaler som ställts till förfogande av en slakteri- eller charkuteriiddkare. Dessa besiktningssällena, av kommittén benämnda köttbesiktningssstationer, skulle även kunna anlitas av envar, som önskade dit införa kött för besiktning. Kommittén hade därvid tänkt sig att distriktsveterinärerna skulle kunna anlitas för besiktningens utförande.

Veterinärstyrelsens förslag

Veterinärstyrelsen påvisar, att efter tillkomsten av 1934 års lag en stark förskjutning av besiktningen ägt rum från kommunala köttbesiktningebyråer och offentliga slakthus till kontrollslakterier. Detta har bl. a. medfört en avsevärd fördyring av kostnaderna per besiktningseenhet vid köttbesiktningebyråerna. Här om anför styrelsen.

De årliga kostnaderna för köttbesiktningens verksamheten ha på vissa håll stigit avsevärt och det har inträffat att de uppgått till eller överskridit de besiktigade varornas saluvärde. Även om veterinärstyrelsen för sin del är av den åsikten att samhällets åtgärder för livsmedelshygienens höjande icke böra mätas efter vanlig ekonomisk måttstock och att samhället måste vara berett på utgifter för detta ändamål, finner dock styrelsen att den nuvarande ordningen i fråga om kommunernas skyldighet att sörja för besiktningens möjlighet på många håll medför onödigt stora utgifter för det allmänna. Den minskade tillförseln till köttbesiktningebyråerna har sin grund i att slakten i vårt land numera till största delen sker på kontrollslakterier. Ur hygienisk synpunkt är denna utveckling enbart tillfredsställande med hänsyn till att därigenom en ingående veterinär kontroll möjliggöres av djuret i dess helhet såväl före som efter slakten och att det är ett önskemål att all avsaluslakt blir ställd under sådan kontroll. Inom de flesta av rikets kommuner förekommer emellertid fortfarande saluförande av köttvaror, här rörande från djur som slaktats utan veterinärbesiktning vid slakten, s. k. hemslakt eller privatslakt. För dessa kommuner kvarstår sålunda alltjämt nödvändigheten att bereda dessa näringsidkare tillfälle till besiktning. De stigande utgifterna för köttbesiktningebyråernas verksamhet och den sjunkande tillförseln ha emellertid flerstädes skapat ekonomiska betänkligheter mot bibehållande eller införande av köttbesiktningstvång och i varje fall ökat benägenheten att söka erhålla befrielse. I sistnämnda avseende ha på en del håll uppstått tvister rörande ersättningen till den kommun eller det kontrollslakteri, som åtagit sig besiktningen. Det har därvid stundom gått så långt, att den kommun, som handhar besiktningen, ifrågasatt att som påtryckningsmedel vägra besiktning av köttvaror härrörande från annan kommun.

Veterinärstyrelsen behandlar därefter frågan om hur kostnaderna skall kunna nedbringas och ett smidigare förfarande komma till stånd.

Styrelsen anser, att man vid bedömandet av vilka besiktningssanordningar som bör finnas kan indela kommunerna i tre kategorier. Kategori I, som är den ojämförligt största, utgöres av sådana kommuner, där hemslakt och privatslakt endast förekommer i mindre utsträckning vid sidan av den kontrollerade slakten. Till kategori II hänföres sådana kommuner, särskilt i nordligare delarna av landet, där hemslakt och privatslakt fortfarande har en icke obetydlig utbredning. Kategori III, vilken är den minsta, utgöres av kommuner inom vilka hemslakt eller privatslakt veterligen icke alls förekommer. Rörande besiktningens verksamhetens ordnande i de olika kategorierna anför veterinärstyrelsen beträffande *kategori I* följande.

I fråga om dessa kommuner, där köttbesiktningstvång i allmänhet råder sedan gammalt och såväl kontrollslakterier som köttbesiktningebyråer torde

finnas inom lämpliga avstånd, gäller det framförallt att reglera verksamheten, särskilt i vad avser kommuns möjlighet att ernå överenskommelse med annan kommun eller kontrollslakteri om besiktningen. I sådant hänseende vill veterinärstyrelsen föreslå att det bör åvila kommun, som anordnat köttbesiktning jämväl åt annan kommun eller andra kommuner. Motsvarande skyldighet bör efter överenskommelse åvila kontrollslakterierna gentemot den eller de kommuner, där deras leverantörer äro bosatta. Såsom veterinärstyrelsen redan framhållit ha emellertid ofta segslitna tvister uppstått i ersättningsfrågan, därvid man av principiella skäl stundom motsatt sig att tillgodose relativt blygsamma ersättningskrav. För att råda bot på dessa missälligheter finner veterinärstyrelsen nödvändigt att en statlig myndighet, och härtill torde väl länsstyrelsen vara lämpligast, erhåller bemyndigande att, då enighet ej kan nås om ersättningsgrunderna, pröva ersättningsfrågan och fastställa de grunder, enligt vilka kommunerna skola bidra till bestridande av kostnaderna för besiktningens verksamhet. Därest skyldighet såväl för kommun som, efter överenskommelse, för kontrollslakteri att verkställa besiktning jämväl åt annan samt att vid oenighet beträffande ersättningsfrågan hänskjuta denna till länsstyrelsens prövning fastställas i lagen, torde beträffande denna kategori de nu rådande svårigheterna kunna anses i stort sett undanröjda.

Bland kommunerna hörande till denna kategori förekomma även sådana, där exempelvis hemslakt till avsalu ej förekommer och där endast ett eller ett fåtal slakteriföretag drivas, som ej äro underkastade statlig kontroll. I sådana fall bör övervägas om ej kommunen lämpligen bör ersätta köttbesiktningstvangen med slakteritvang. Detta skulle då medföra att inom kommunen endast skulle få förekomma statskontrollerad slakt samt saluhållas kött, som vore slaktat på kontrollslakteri eller offentligt slakthus, varigenom de slakteriföretag, som här äro i fråga, tvingas upphöra med sin verksamhet. I sådana fall synas dessa böra — i principiell överensstämmelse med vad som nu gäller vid införande av slakthustvang — tillerkännas skälig ersättning och veterinärstyrelsen har därför i sitt lagförslag företagit en härav betingad ändring av 10 § i lagen. Frågan om införande av slakteritvang i dessa kommuner blir sålunda främst beroende av huruvida kommunen finner det med fördel förenat att gälda sistnämnda ersättningar och i gengäld bliva befriad från de med köttbesiktningstvangen förenade årliga kostnaderna.

I fråga om *kategori II* anför styrelsen följande.

Ordnandet av besiktningen inom de nordligare kommunerna stöter på helt andra praktiska och ekonomiska svårigheter än i fråga om kategori I. Beträffande en del av dessa är förutsatt att länsstyrelsen skall äga besluta undantag från det obligatoriska köttbesiktningstvangen. Det är emellertid här även avsett att dessa undantag endast skola medges, när särskilda omständigheter härtill föranleda. För de övriga kommer således köttbesiktningstvang att råda enligt veterinärstyrelsens förslag. I betraktande av de stora områden, som det här gäller, samt den omständigheten att i dessa kommuner fortfarande förekomma hemslakt och privatslakt i relativt stor utsträckning, torde det icke vara ekonomiskt försvarbart att försöka lösa denna kategoris besiktningfråga på helt samma sätt som i de sydligare och mera tätbebyggda kommunerna med övervägande statskontrollerad slakt. Man får sålunda vara beredd att för dessa kommuner göra vissa eftergifter. I den mån det således ej befinnes möjligt att anordna besiktning enligt gängse bestämmelser och praxis måste man tillgripa enklare former för besiktningen. Det av 1946 års

köttbesiktningsskommitté framförda förslaget med anordnande av s. k. köttbesiktningstationer, d. v. s. förläggandet av köttbesiktningen till slakterierna, är en form, som även veterinärstyrelsen finner sig kunna godtaga, särskilt med hänsyn till att i dessa kommuner ofta förekomma relativt stora s. k. privatslakterier (icke statskontrollerade) med väl inarbetad leverantörs- och kundkrets. Veterinärstyrelsen har således icke något att erinra mot att vederbörande hälsovårdsnämnd efter överenskommelse låter förlägga besiktningen till dessa företag. Förutsättningen är dock att besiktningen försiggår i hälsovårdsnämndens regi och på dess ansvar. Ersättning till veterinären för dennes arbete bör därvid bekostas av kommunen. Lokal bör kostnadsfritt tillhandahållas av företagaren och denne samt övriga köttägare, som anlita byrån, erlägga sedvanliga avgifter till kommunen. Med hänsyn till den fördel, som vederbörande företagare har av besiktningens förläggande till egna lokaler, finner veterinärstyrelsen, i likhet med kommittén, skäligt att veterinärens resekostnader gäldas av denne. En anordning som den nu föreslagna, vilken tillämpats i några enstaka fall, synes icke behöva direkt komma tillsynes i lagtexten, då i denna kommun helt allmänt ålagts att ställa för köttbesiktningssverksamheten lämpliga lokaler till förfogande.

Om således som här föreslagits de sedvanliga besiktningståtgärderna kompletteras med besiktning hos vissa större, ej statskontrollerade företag, synes dessa kommuners besiktningssfråga böra kunna lösas på en ekonomiskt framkomlig väg och ytterligare eftergifter synas ej nödvändiga.

Beträffande *kategori III* uttalar styrelsen följande.

Inom en del av de sydligare kommunerna lär veterligen icke förekomma hemsakt eller s. k. privatsakt till avsalu. Så torde exempelvis vara förhållandet inom större delen av Östergötlands län. I sådana fall ha ofta vederbörande kommunala myndigheter hos veterinärstyrelsen hävdats att de icke borde åläggas utgifter för ordnandet av köttbesiktning. I det här framlagda förslaget har veterinärstyrelsen sökt tillgodose dessa krav på så sätt att, såsom under kategori I anförts, dessa kommuner ha möjlighet att inom kommunen få slakteritvång infört, varigenom de tillika kunna bli befriade från utgifter för köttbesiktningen.

Yttranden

Statens jordbruksnämnd ansluter sig till veterinärstyrelsens förslag att s. k. besiktningstationer skall kunna användas och anför härom.

Jordbruksnämnden anser, liksom veterinärstyrelsen, att en utvidgning av köttbesiktningstvånget för ett flertal kommuners vidkommande kan väsentligt underlättas, om särskild, fristående besiktningssbyrå icke behöver inrättas i kommunen och de besiktningsspliktiga icke heller behöver hänvisas till besiktningssbyrå eller kontrollslakteri utanför den egna kommunen, utan i stället någon lämplig slaktplats i kommunen godkänns som »besiktningssbyrå» eller s. k. besiktningssstation och sålunda blir föremål för regelbundna besök av besiktningssveterinär.

Jämväl länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att köttbesiktning bör få ske även vid privata slakterier, där godkänd besiktningsslokal finnes.

Statskontoret gör ett allmänt uttalande i kostnadsfrågan och anför därvid följande.

Veterinärstyrelsen har funnit det ur folkhälsosynpunkt påkallat, att ett hela riket omfattande köttbesiktningstvång nu genomföres. Vad en dylik åtgärd skulle komma att innebära ur ekonomisk synpunkt har dock icke berörts i förslaget. Under hand har emellertid upplysts, att styrelsen räknat med att den förordade utvidgningen icke skulle komma att medföra några kostnader för staten och att de utgifter, som i vissa fall torde bliva ofrånkomliga för kommunerna, ansetts icke behöva bliva alltför betungande. Enligt statskontorets mening hade det varit önskvärt, att åtminstone approximativa kostnadsberäkningar hade fogats till förslaget.

Därest ett allmänt köttbesiktningstvång skulle anses nu böra införas, synes — såvitt statskontoret kan bedöma — de av veterinärstyrelsen i anslutning därtill förordade åtgärderna vara lämpliga och ägnade att för kommunernas del mildra verkningarna av reformen.

Föreningen Svenska städers offentliga slakthus, som motsatt sig att allmänt köttbesiktningstvång införas, anser att de praktiska och ekonomiska följderna av förslaget närmare borde ha utretts.

Medicinalstyrelsen uttalar, att den föreslagna lagstiftningen medför behov av veterinärmedicinsk sakkunskap hos hälsovårdsnämnder och slakthusstyrelser, en ökad arbetsbelastning för såväl dessa som förste provinsialläkare och länsveterinärer samt behov av ökade laboratorieresurser vid offentliga slakthus och kontrollslakterier.

Departementschefen

I fråga om *organisationen av slakten och besiktningen* kan jag i stort sett ansluta mig till veterinärstyrelsens förslag. Smidig samverkan bör ske mellan kommuner och slakteriföretag. Anordningarna bör avpassas efter de skilda förhållandena i olika delar av landet. Det bör alltså ankomma på kommunerna att vidtaga erforderliga åtgärder för köttbesiktning. Därvid kan, som veterinärstyrelsen framhållit, många alternativa lösningar tillgripas. Besiktning kan ske vid offentligt slakthus och kommunal köttbesiktningebyrå. Vidare kan kommunerna komma överens med kontrollslakterierna att dessa för besiktning mottager köttvaror från jämväl andra än medlemmar eller andelsägare. Sådan överenskommelse bör vara frivillig även i vad den avser den ekonomiska sidan. Jag kan därför ej biträda veterinärstyrelsens förslag, att frågan om villkoren för besiktning förläggande till kontrollslakteri skall kunna hänskjutas till länsstyrelsens prövning. Emellertid bör i överenskommelserna angivas enligt vilka grunder de avgifter, som djurägarna har att betala för besiktningen, skall beräknas. Ej heller finner jag tillräckliga skäl föreligga för att såsom veterinärstyrelsen föreslagit, ålägga kommun, inom vilken finnes offentligt slakthus eller kommunal köttbesiktningebyrå, att mot skälig ersättning låta verkställa besiktning jämväl åt annan eller andra kommuner. Även i denna del bör samordningen av verksamhet ske på frivillig väg. Vad nu sagts bör i tillämpliga delar gälla jämväl för överenskommelse som träffas i samband med att framställning om införande av slakteritvång göres.

Såsom veterinärstyrelsen föreslagit bör kommunala köttbesiktningsbyråer, jämväl i form av s. k. köttbesiktningsstationer, under hälsovårdsnämnds kontroll och ansvar kunna ordnas även vid privata slakterier, vilka ej står under statlig kontroll.

Motionerna I: 382 och II: 457

I veterinärstyrelsens förslag till tillämpningsföreskrifter har införts ett nytt begrepp, nämligen *köttbesiktningsstation*, som förefaller vara en form av ambulerande köttbesiktning på ett icke statskontrollerat slakteri. Köttbesiktningsstationen skall drivas i hälsovårdsnämndens regi och på dess ansvar. I propositionen uttalas en positiv inställning till veterinärstyrelsens förslag.

Vi delar inte denna uppfattning. Det är ur olika synpunkter klokt att hålla en klar gränslinje mellan å ena sida offentliga slakthus och kontrollslakterier under statlig kontroll och å andra sidan slakterier som lyder under hälsovårdsnämnden och som låter besiktiga sina varor på särskild köttbesiktningsbyrå. En ambulerande besiktning innebär en enklare form av besiktning som inte verkar tillfredsställande. Denna möjlighet kan också ge anledning till långtgående krav på ambulerande besiktning från småslakteriers sida, där en tillförlitlig kontroll inte kan genomföras. Vi finner det dessutom anmärkningsvärt att i veterinärstyrelsens förslag diskuteras att ersättningen till de veterinärer, som skall sköta den ambulerande besiktningen, skall utgå från kommunen i stället för, som i fråga om statskontrollerade slakterier, från företaget. Den möjligheten finns ju att förlägga en köttbesiktningsbyrå till ett icke statskontrollerat slakteri.

Vi föreslår med hänvisning till dessa synpunkter att den föreslagna formen köttbesiktningsstation avföres från veterinärstyrelsens tillämpningskungörelse.

4. Nödslakt

Gällande rätt

Inom område med slakthustväng omfattar detta icke djur som måste slaktas på grund av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse, men köttet skall, om det är avsett till människoföda, genast efter slaktningen, ostyckat jämte alla inälvor med undantag av tarmar, föras till det offentliga slakthuset för besiktning. Även för sådan slakt vid kontrollslakteri har meddelats särskilda föreskrifter. I övrigt kan sådan slakt fritt ske. Inom områden med köttbesiktningsväng gäller dock vid försäljning och annan kommersiell användning av köttet samma bestämmelser som för annat kött.

I cirkulärskrivelse den 19 juni 1946 (intagen i medicinalstyrelsens författningssamling 1946: ser B nr 15) har medicinalstyrelsen anmodat besiktningsveterinärerna vid offentliga slakthus och kontrollslakterier att vidtaga vissa åtgärder för att vid nödslakt djurägaren skall avlämna en skriftlig rapport om de sjukdomstecken djuret visat och försäkran att djuret icke är självdött.

Veterinärstyrelsens förslag

Veterinärstyrelsen uttalar, att den visserligen icke ansett sig böra föreslå obligatoriskt slakteritvång för hela riket men att det framstod som en nödvändighet att de garantier, som slakthustvånget medförde i fråga om djur, som nedslaktats på grund av sjukdom eller olyckshändelse, redan nu utsträcktes att omfatta hela landet. Därest så ej skedde, vore nämligen riskerna för spridande av för såväl husdjur som människor farliga sjukdomar uppenbara. Även då sjukdomsfallet eller olyckshändelsen inträffade inom ett område med köttbesiktningstvång, kunde nämligen befaras att förekommande smittfarlig sjukdom ej blev uppmärksammas på grund av att veterinären vid besiktning å köttbesiktningshyrå stundom endast hade tillgång till ett begränsat besiktningmaterial, exempelvis en del av djurkroppen, och mestadels ej bereddes tillfälle besiktiga därtill hörande organ. Självfallet vore här påtalade risker ännu större inom område, där varken slakthustvång eller köttbesiktningstvång rådde.

I fråga om de praktiska anordningarna för kontrollerad nödslakt anför styrelsen följande.

Veterinärstyrelsen har för sin del tagit initiativet till uppförande av särskilda sanitetsavdelningar hos de olika kontrollslakterierna, och styrelsens önskemål i dessa avseenden ha i stort sett blivit tillfredsställande tillgodosedda. Med hänsyn till att härigenom inom större delen av riket skapats möjligheter att omhändertaga och veterinärundersöka de djurkroppar, varom här är fråga, synes man ej längre böra dröja med genomförandet av den nu föreslagna reformen. Självfallet måste undantag därvid göras för vissa delar av Norrland med alltför långa avstånd från slakteri med sanitetsavdelning. Veterinärstyrelsen föreslår därför att länsstyrelsen må, då särskilda omständigheter föreligga, efter framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet samt efter hörande av veterinärstyrelsen, medgiva, att viss kommun eller del därav icke skall omfattas av det föreslagna obligatoriska partiella slakteritvånget.

Veterinärstyrelsen anser, att med hänsyn till den sanitära betydelsen av veterinärkontroll av all nödslakt något undantag ej bör göras för h e m s l a k t. Även i dessa fall bör därför djuret eller djurkroppen föras till sanitetsavdelning. I detta sammanhang nämner styrelsen, att det förhållandet att ett kontrollslakteri ombesörjer besiktning av kött, härrörande från hemslaktade eller privatslaktade djur, varit föremål för en i viss mån berättigad kritik, i det man framhållit de risker, som därmed följde, då fråga vore om nödslakt. Därest styrelsens förslag om obligatoriskt slakteritvång i sådana fall kom till utförande, syntes vägande skäl mot köttbesiktningens förläggande till kontrollslakteris nödslaktavdelning dock icke kunna anföras.

Remissyttrandena

Veterinärstyrelsens förslag rörande nödslakten tillstyrkes helt av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Södermanlands, Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska landskommunernas förbund, Föreningen av be-

siktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier, Svenska stadsveterinärföreningen, Sveriges pälsdjursuppfödarens riksförbund och Hushållningssällskapens förbund. Flera av dessa remissinstanser framhåller dock, att dispens från bestämmelserna i avsevärd utsträckning måste lämnas, särskilt för stora områden i Norrland. I yttrande till Sveriges lantbruksförbund framhåller Sveriges slakteriförbund, att nödslaktsavdelningarna vid förbundets slakterier i allmänhet vore dimensionerade endast för medlemmars slakt, varför det vore självklart att, för att överenskommelse skulle kunna träffas, nödslakten från medlemmarna måste gå i första hand. Skördeskadekommittén, renutredningen och Svenska samernas riksförbund har ej yttrat sig i denna del.

Kooperativa förbundet, Svenska stadsförbundet och Föreningen Svenska städernas offentliga slakthus, vilka avstyrkt veterinärstyrelsens förslag rörande köttbesiktningstvång och slakteritvång, har ej särskilt uttalat sig angående nödslakten.

Statens jordbruksnämnd avstyrker förslaget i vad det avser nödslakten och anför som motiv härför följande.

Att slakteritvång införs för nödslakt vill nämnden i dagens läge avstyrka. Än så länge torde kontrollslakteriernas möjligheter att ta emot nödslakt knappast vara fullt tillräckliga för att omhändertaga all den slakt eller de uppslaktade djurkroppar, som det här kan bli fråga om. Ett slakteritvång för nödslakt skulle också under alla förhållanden vara ägnat att öka transportavstånden och i många fall kunna medföra högst betydande transportkostnader. Kvalitetsförsämringar skulle även lätt kunna uppstå i samband med de långa transporterna och riskerna skulle öka för kassation av det nödslaktade köttet. Djurägarna skulle vid sådant förhållande kunna frestas att i stället, efter slakt hemma på gården, försöka få köttet använt till människoföda utan att köttet först underkastats veterinärbesiktning vid köttbesiktningsbyrå. Kontrollmöjligheterna mot missbruk måste betecknas såsom ringa.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser, att de praktiska förutsättningarna för att genomföra veterinärstyrelsens förslag beträffande nödslakt för närvarande måste bedömas som otillräckliga. Däremot bör enligt länsstyrelsens uppfattning hinder ej möta att tillämpa de föreslagna bestämmelserna inom områden, där slakteritvång införes. Därvid torde emellertid undantag böra göras för djur, avsedda att förbrukas i ägarens hushåll.

Sveriges charkuteri- och slakteriüdkares riksförbund avstyrker förslaget på den grund att nödslakten på sätt den hittills skett icke skulle ha medfört några sanitära olägenheter medan smittoriskerna skulle öka om förslaget genomfördes.

Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien samt *Svenska länsveterinärföreningen* ställer sig tveksamma till förslaget och förordar i stället, att man i princip skall kräva levandedjursbesiktning även av djur som måste nödslaktas.

Svenska länsveterinärföreningen anser, att levandedjursbesiktning vid nödslakt särskilt ur epizootilagens synpunkt är så viktig, att kostnaderna därför i vissa fall bör bestridas av allmänna medel.

Även *Sveriges veterinärförbund* hyser tvekan inför de föreslagna bestämmelserna, särskilt med hänsyn till praktiska svårigheter och hygieniska risker vid transport av djur, vars tarmar och magar ej uttagits. Förbundet anför följande.

Flera av de remissinstanser, som i huvudsak tillstyrkt veterinärstyrelsens förslag, anser att enklare regler bör gälla för nödslakt av mindre djur på grund av olyckshändelse. *Veterinärhögskolan* framhåller, att får, kalv, gris eller föl, som på grund av olyckshändelse måste avlivas på platsen, i regel har så ringa slaktvärde, att det ofta skulle vara ekonomiskt att bekosta särskild transport till slakteri. I sådana fall syntes det därför vara nödvändigt, att ägaren — under förutsättning att djuret avlivats och uppslaktats omedelbart efter olyckshändelsen — kunde erhålla rätt att efter samråd med tjänsteveterinär använda köttet för eget hushåll. *Lantbruksstyrelsen* och *statens institut för folkhälsan* intager i denna del i stort sett samma ståndpunkt som veterinärhögskolan.

Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien anser det vara tveksamt, om djurägaren skall berövas rätt till hemslakt för egen räkning vid sådana fall av nödslakt, där det är påtagligt för envar att risk för förtäring av köttet icke finnes, t. ex. vid färska, okomplicerade benbrott. Även *länsstyrelsen i Jönköpings län* uttalar, att kravet på att genom olyckshändelse skadade djur ovillkorligen skall införas till slakteriinrättning för att där uppslaktas synes vara väl strängt. *Länsstyrelsen* framhåller, att en hushållsgris, som råkat ut för benbrott, ofta nog, trots lagens föreskrifter, torde komma att slaktas hemma på gården. Som tidigare nämnts ifrågasätter *länsstyrelsen i Malmöhus län* om icke generellt undantag från bestämmelserna om nödslakt bör göras för djur, avsedda att förbrukas i ägarens hushåll.

Veterinärstyrelsens skrivelse den 4 februari 1958

Veterinärstyrelsen, som tagit del av remissyttrandena såvitt de avser bestämmelserna om nödslakt, har i den tidigare omnämnda skrivelsen den 4 februari 1958 bemött vissa däri gjorda uttalanden och understrukit vikten av att styrelsens förslag på denna punkt genomföres.

I skrivelsen föreslår veterinärstyrelsen en jämkning av sitt förslag såtillvida, att nödslakt även skall få utföras vid sanitetsavdelning hos privat slakteri under förutsättning, att kommunal köttbesiktning är förlagd till slakteriinrättningen. Som motiv för detta ändringsförslag anför styrelsen följande.

Beträffande den av veterinärhögskolans lärarkollegium framförda invändningen att det i de flesta fall skulle ställa sig ekonomiskt att låta transportera mindre djur till slakteri, vill veterinärstyrelsen framhålla, att det säkerligen ofta ställer sig fördelaktigt för djurägaren att anlita sanitetsavdelning. I vissa fall kan dock avståndet till sanitetsavdelning antagas bli avsevärt. För att minska därmed förknippade olägenheter är emellertid veterinärstyrelsen beredd att låta nödslakt utföras vid sanitetsavdelning, som inrättats jämväl av annan slakteriinrättning än offentligt slakthus eller kontrollslakteri, under förutsättning att kommunal köttbesiktning är förlagd till slakteriinrättningen i fråga. Det förekommer nämligen, att köttbesikt-

ningsbyrå av praktiska skäl förlägges till ett större slakteri, som icke är ställt under veterinärstyrelsens speciella kontroll, och med hänsyn till att besiktningsveterinär härigenom vanligen är i tillfälle att jämväl handhava kontrollen av sanitetsavdelning, synes icke vara något att erinra mot en sådan anordning.

Departementschefen

I fråga om *nödslakten* innebär veterinärstyrelsens förslag i huvudsak att lagstadgat slakteritvång med vissa undantag skall gälla, alltså oberoende av ansökan från kommun. Grunden härtill är främst den ökade risken för att köttet är infekterat om det härrör från djur, som nedslaktats på grund av sjukdom eller olyckshändelse. Veterinärbesiktning av djuret före slakten bör därför om möjligt ske. Eljest kan befaras att förekomst av smittfarlig sjukdom ej blir uppmärksammas, särskilt om veterinären vid besiktningen blott har tillgång till en del av djurkroppen. Styrelsen framhåller vidare, att obligatorisk veterinärbesiktning av nödslaktade djur införts i flera andra länder, bl. a. Danmark, Nederländerna och Västtyskland. Vanligen gäller därvid, att all nödslakt skall ske i speciella anstalter. I huvudsaklig överensstämmelse härmed föreslår styrelsen, att nödslakt endast skall få ske vid särskild sanitetsavdelning inom offentligt slakthus eller kontrollslakteri. I en efter remissbehandlingen avgiven skrivelse har styrelsen emellertid föreslagit sådan jämkning, att nödslakt även skall få utföras vid sanitetsavdelning hos privat slakteri under förutsättning, att kommunal köttbesiktning är förlagd till slakteriinnrättningen.

Styrelsen anser, att något allmänt undantag för hemslacht av sjukt eller skadat djur ej bör göras. Även i sådana fall gäller enligt förslaget som huvudregel, att djuret i levande tillstånd skall fraktas till sanitetsavdelning. Endast om det på grund av sjukdomsförloppet eller olycksfallets svårhetsgrad anses att djuret omgående bör avlivas, får så ske på platsen. I sådant fall skall emellertid köttet, om det är avsett till människoföda, genast efter djurets avlivning ostyckat jämte alla inälvor föras till sanitetsavdelning för uppslaktning under veterinär kontroll. Länsstyrelsen skall på framställning av kommun och efter hörande av veterinärstyrelsen, om särskilda omständigheter föreligger, kunna medgiva att bestämmelserna rörande nödslakt icke skall omfatta kommunen eller del därav.

Veterinärstyrelsens förslag rörande nödslakten har tillstyrkts i omkring halva antalet remissyttranden. Av övriga remissinstanser, som särskilt yttrat sig i denna del, har några helt avstyrkt förslaget, några förordat vissa ändringar och några uttalat tvekan främst med hänsyn till de praktiska möjligheterna att genomföra förslaget. För egen del anser jag det vara av stort värde att sjuka eller skadade djur i största möjliga utsträckning såväl avlivas som uppslaktas vid sanitetsavdelning. Veterinär får då tillfälle besiktiga dem i levande tillstånd, varvid smittsam sjukdom lättare kan upptäckas. Vidare är risken för spridning av smitta mindre då djuren intages på särskild avdelning. Emellertid torde det vara nödvändigt att företaga vissa jämkningar i förslaget. Av Sveriges slakteriförbunds, statens jord-

bruksnämnds och länsstyrelsens i Malmöhus län yttranden synes framgå, att de offentliga slakthusens och kontrollslakteriernas sanitetsavdelningar knappast är fullt tillräckliga för att mottaga all den slakt och de uppslaktade djurkroppar det kan bli fråga om. I viss mån torde denna brist kunna avhjälpas om, såsom veterinärstyrelsen i skrivelsen den 4 februari 1958 föreslagit, nödslakt efter medgivande av styrelsen skall få mottagas även av sanitetsavdelning vid annan slakteriinrättning än offentligt slaktbus eller kontrollslakteri, därest inrättningen utnyttjas för kommunal köttbesiktning. Sådan ändring av veterinärstyrelsens ursprungliga förslag bör därför göras. Emellertid bör enligt min mening här avsett medgivande kunna lämnas slakteri med sanitetsavdelning även om kommunal köttbesiktningsbyrå ej finns vid slakteriet. I sådana fall torde veterinärstyrelsen i samband med medgivandet få lämna föreskrift om hur besiktningen skall ske. Därest det även med dessa ökade möjligheter till nödslakt skulle visa sig att inom en kommun anordningarna för sådan slakt är otillräckliga, torde dispens få lämnas intill dess bristen är avhjälpd.

I några remissyttranden har påyrkats jämkning i veterinärstyrelsens förslag, att nödslaktade djurkroppar skall föras till sanitetsavdelning för besiktning även då ägaren avser att använda köttet i eget hushåll. Veterinärhögskolan och några andra remissinstanser har sålunda föreslagit, att hemslakt för egen förbrukning skall få ske av mindre djur, som skadats genom olyckshändelse, under förutsättning att medgivande härtill erhålles av tjänsteveterinär. Veterinärstyrelsen har i skrivelsen den 4 februari 1958 bestämt vidhållit, att sådant undantag icke bör göras. Därvid har styrelsen bl. a. framhållit, att genom t. ex. ett benbrott motståndskraften hos djuret snabbt kan nedsättas, varvid risken för att köttet blir infekterat av tarmbakterier ökas. En olyckshändelse kan enligt styrelsen vidare ha sin grund i att djuret på grund av en latent infektion försvagats. Hemslakt av svin skulle dessutom omöjliggöra nödvändig trikinundersökning och önskvärd bakteriologisk undersökning av köttet. Jag delar emellertid nämnda remissinstansers uppfattning att viss uppmjukning bör ske i veterinärstyrelsens förslag såvitt det avser slakt på platsen av mindre djur, som skadats vid olyckshändelse. Det torde säkerligen för mången lantbrukare framstå som ekonomiskt betungande och oförståeligt om han skulle tvingas att sända t. ex. en kalv, som brutit benet, till sanitetsavdelning. I sådana fall bör han själv få slakta djuret och utan besiktning använda köttet i sitt eget hushåll. De fall, då hemslakt av skadade mindre djur kommer att ske, torde, såsom veterinärstyrelsen framhållit, bli få, och den ökning i risken för spridning av smittsam sjukdom, som härvid kan uppkomma, torde enligt min mening bli obetydlig. Jag förordar därför att i lagen införes en undantagsbestämmelse av i stort sett det innehåll, som jag nu angivit.

Sveriges veterinärförbund och några andra remissinstanser har vänt sig mot veterinärstyrelsens förslag att, då nödslakt måst ske på platsen, köttet, om det är avsett till människoföda, genast efter djurets avlivning skall »ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor» föras till sanitetsavdelning.

Man har därvid framhållit, att stora infektionsrisker förelåg om djurkroppen skulle fraktas längre sträckor utan att tarmar och magar utlagits. I förhållande till vad som nu gäller för nödslakt inom område med slakthustväng innebär veterinärstyrelsens förslag den skärpningen, att jämväl tarmar skall medfölja djurkroppen till slakteriet. Av styrelsens uttalanden framgår att därmed avsetts att urtagning av tarmarna skall ske först vid slakteriet. Härigenom skulle förhindras, att djurkroppen blir nedblodad och smutsbemängd och vinnas den fördelen att transporten snabbare kunde påbörjas. Även jag anser, att vid nödslakt alla inälvor bör för besiktning medföras till slakteriet. Såsom Sveriges veterinärförbund framhållit bör emellertid, med hänsyn till risken för infektion av köttet, tarmar och magar därvid få vara urtagna under förutsättning att de förvaras på ett betryggande sätt. Det föreslagna stadgandet synes emellertid enligt ordalydelsen ej lägga hinder i vägen för en sådan tillämpning. Jag anser därför att lagförslaget i denna del kan godtagas. Emellertid bör i tillämpningsföreskrifter meddelas närmare bestämmelser. I dessa synes i avbidan på ytterligare erfarenhet, höra stadgas, att tarmar och magar må utlagas och vid transporten förvaras i slutna behållare, medan övriga inälvor och organ skall vara fast förenade med djurkroppen.

Motionerna I: 382 och II: 457

Trots de av veterinärstyrelsen påtalade riskerna har man ansett sig behöva göra en uppmjukning på denna punkt. I veterinärstyrelsens ursprungliga förslag ingick bestämmelse om att nödslakt endast skulle få ske vid sanitetsavdelning på offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Efter remissbehandlingen har gjorts ett tillägg att nödslakt även får ske vid sanitetsavdelning som inrättats vid »annan slakteriinrättning där köttbesiktningsverksamhet bedrivs». I det nu föreliggande förslaget till lag har bestämmelsen ytterligare uppmjukats. Kravet på att köttbesiktningsverksamhet skall bedrivas vid slakteriinrättningen i fråga har sålunda slopats. Hur denna ambulerande besiktning skall kunna utföras för att ge ett tillfredsställande skydd för konsumenterna beröres inte närmare.

Därmed har man frångått veterinärstyrelsens väl underbyggda principiella inställning att all nödslakt skall komma under statskontroll.

Detta är betänkligt även ur den synpunkten att härigenom olika företagsformer kommer att behandlas olika. Offentliga slakthus och kontrollslakterier är ålagda att skapa en sanitetsavdelning med högt ställda hygieniska krav, medan småslakterier tillåtes tillämpa en betydligt enklare kontrollform. Hårtill kommer svårigheterna att kontrollera efterlevnaden av dessa bestämmelser i fråga om den slakt som sker utanför slakthus och kontrollslakterier. Det bör enligt vår uppfattning övervägas om inte distriktsveterinärerna skulle vara skyldiga att lämna uppgift om sjuka djur, som beordrats till slakt, för att därigenom skapa största möjliga garanti för att sjuka djur verkligen kommer till sanitetsavdelningarna.

Vi föreslår att i lagen § 12 1:a mom. tillägges »där köttbesiktningsverk-

samhet bedrivs». Vidare bör ett tillägg göras av innebörden att samma sanitära krav skall gälla för en sanitetsavdelning, oavsett vid vilken typ av slakterier denna är inrättad.

5. Organtvång

Gällande rätt

Med stöd av bemyndigande i 5 § 3 mom. 1934 års lag har Kungl. Maj:t i kungörelse den 30 november 1934 (nr 558) meddelat bestämmelser om besiktning och stämpling av kött m. m. I 3 § 1 mom. av kungörelsen anges i detalj vilka delar av djurkroppen, som vid besiktning skall företes. I 3 § 2 stadgas om *organtvång*, som genom beslut av veterinärstyrelsen kan införas efter framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet inom område, varest köttbesiktningstvång är gällande. Organtvång innebär, att färskt kött i vanlig bemärkelse icke får saluhållas m. m. inom området utan att det vid föreläggande till besiktning varit naturligt förenat med lungor, hjärta och lever samt, i fråga om kött av svin, även med huvud. Vissa undantagsbestämmelser meddelas i 3 mom. av samma paragraf.

I 6 § 3 mom. 1934 års lag stadgas:

Färskt kött, som blivit vid besiktning, anställd enligt denna lag, godkänt, må utan ytterligare besiktning saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i 2 § omförmäles, inom annat område med köttbesiktningstvång, allenast om besiktningen skett vid slakt i offentligt slakthus eller eljest med tillämpning av enahanda föreskrifter, som gälla angående besiktning för nämnda område.

Salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning, anställd enligt denna lag, ävensom annan vara, beredd av sålunda godkänt kött, må saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i 2 § sägs, jämväl inom annat område med köttbesiktningstvång.

Veterinärstyrelsens förslag

Veterinärstyrelsen anser, att motsvarighet till stadgandena i 6 § 3 mom. 1934 års lag ej bör inflyta i den nya lagen och anför till stöd härför följande.

Med nu gällande lydelse av 6 § 3 mom. åsyftas, såsom departementschefen i propositionen nr 31 till 1934 års riksdag uttalat, att samhälle, som påtagit sig köttbesiktningstvång med organtvång, icke skall behöva finna sig i tillförsel från andra orter av ej organbesiktigt kött.

I fråga om organtvång torde väl den så gott som enhälliga uppfattningen bland sakkunskapen råda att möjlighet att besiktiga organen är synnerligen betydelsefull med hänsyn till att därigenom de flesta sjukdomar kunna på ett tidigt stadium upptäckas.

Veterinärstyrelsen har emellertid under sin verksamhet kommit till den uppfattningen, att transporten av kött med vidsittande organ till köttbesiktningshyråerna medför så stora svårigheter och risker för förskämning m. m. att ovan framhållna fördelar komma att sakna praktisk betydelse. I betraktande härav och den ringa del av slaktdjurstillförseln, som numera besiktigas på byråerna, har veterinärstyrelsen funnit att ett strikt fasthållande vid gällande bestämmelser i dessa avseenden icke kan anses påkallat. Därtill kommer att det ofta visat sig svårt att få kommunerna att

påtaga sig organtvång. Vidare torde, enligt vad veterinärstyrelsen erfarit, gällande bestämmelser i 6 § 3 mom. i allmänhet icke efterlevas.

Efter övervägande av dessa förhållanden har veterinärstyrelsen funnit lämpligast låta 3 mom. i dess nu gällande lydelse helt utgå.

Remissyttrandena

Veterinärstyrelsens förslag att vid besiktning av nödslakt inälvorna skall medföras fast förenade med kroppen har i allmänhet tillstyrkts av remissinstanserna. Från några håll har dock föreslagits, att tarmar och magar skall få urtagas på slaktplatsen och i särskilda behållare medföras till besiktningstället.

Frågan om organtvång i övrigt har blott behandlats i ett par remissyttrandena.

Svenska länsveterinärföreningen har intet emot veterinärstyrelsens förslag i denna del men kan ej helt dela dess motivering. Föreningens styrelse anför härom följande.

Styrelsen är av den uppfattningen att de hygieniska nackdelarna icke äro så stora att organtvånget av denna anledning bör slopas. Organens besiktning samtidigt med slaktkroppens i övrigt är av största vikt för en rätt köttbedömning, och något slags organtvång bör enligt styrelsens mening alltid finnas. Men eftersom förslaget innebär, att slakteritvång i gör-ligaste mån bör införas, har styrelsen i detta avseende intet att erinra mot dess genomförande.

I ett yttrande till medicinalstyrelsen uttalar *statsepidemiologen*, att det med tanke på bekämpandet av zoonoser icke kan sakna betydelse, att veterinären får tillfälle att besiktiga organen. Med hänsyn till de praktiska svårigheter, som veterinärstyrelsen framhållit, ansåg statsepidemiologen sig dock icke kunna avstyrka förslaget.

Departementschefen

Mot vad veterinärstyrelsen anfört rörande organtvång har jag intet att erinra. Såsom veterinärstyrelsen och några remissinstanser påpekat bör emellertid veterinärbesiktning i största möjliga utsträckning omfatta även organ och inälvor. Då slakten nu i övervägande antalet fall sker vid kontrollslakterier och offentliga slakthus samt bestämmelserna om besiktning av kött av nödslaktat djur innefattar organtvång, torde ytterligare lagbestämmelser härom ej erfordras. I tillämpningsföreskrifter bör dock liksom nu givas bestämmelser om att vissa organ, bl. a. lymfkörtlar och njure, skall åtfölja kött vid besiktning.

6. Spädkalvar

Veterinärstyrelsens förslag

Veterinärstyrelsen föreslår förbud för offentligt slakthus eller kontrollslakteri att för slakt eller besiktning mottaga kalv, som är mindre än 10 dagar gammal. Den föreslagna bestämmelsen har ingen motsvarighet i gällande föreskrifter. Styrelsen anför till stöd för detta förslag följande.

I vissa trakter av landet är det vanligt att nyfödda kalvar avlivas under de närmaste dygnen efter födelsen. Kött av sådana kalvar måste i många fall betraktas såsom omoget och mindervärdigt som människoföda. Den vid slakthus och kontrollslakterier — dit det övervägande antalet spädkalvar införes till slakt — påbjudna levandedjursbesiktningen måste i fråga om dessa nyfödda djur betraktas som mer eller mindre värdelös, då oftast inga direkta sjukdomssymptom äro särskilt påtagliga. Erfarenheten har också visat att spädkalvar kunna vara bärare av salmonellainfektioner — en erfarenhet som också bekräftats vid import av spädkalvkött — och då insjuknandet i dessa tarmlidanden mestadels drabbar kalvarna första levnadsveckan är det av stor betydelse att de ej inlevereras till slakterierna på så tidigt stadium att eventuella manifesta symptom icke äro för handen. Därtill kommer att köttbedömningen av spädkalvkött alltid erbjuder svårigheter.

Remissyttrandena

Veterinärstyrelsens förslag tillstyrkes av *medicinalstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus län, Föreningen av besiktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier* och *Svenska länsveterinärföreningen*. Dessa remissinstanser framhåller emellertid, att tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen kommer att medföra avsevärda praktiska svårigheter. *Statens institut för folkhälsan* anser, att förslaget i och för sig är befogat, men ifrågasätter lämpligheten av att införa en föreskrift, vars efterlevnad icke på tillfredsställande sätt kan kontrolleras. *Svenska stadsveterinärföreningen* uttalar, att det f. n. icke finns någon lämplig metod att säkert avgöra huruvida en kalv uppnått 10 dagars ålder. Det syntes därför vara bättre att i följdföreskrifter till lagen införa definition å begreppet omogen kalv jämte bestämmelse, att sådan kalv i sin helhet skall kasseras. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* åberopar ett uttalande av länsveterinären, vari denne framhåller att spädkalv vid besiktning f. n. belastas med en slaktdjursavgift av 8 kr., vilket åtminstone i Östersund medfört att spädkalvskött praktiskt taget helt försvunnit från köttbesiktningsbyrån. Köttet konsumerades i stället av djurägarna utan besiktning.

Förslaget avstyrkes uttryckligen av statens jordbruksnämnd, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, vilka förordar att i stället u p p l y s n i n g s v e r k s a m h e t bedrivs.

Departementschefen

Veterinärstyrelsen har föreslagit, att i lagen skall intagas bestämmelse om att *spädkalv*, som är mindre än tio dagar gammal, icke skall få mottagas för slakt eller besiktning. Mot detta förslag har ett flertal remissinstanser invänt, att det i praktiken är svårt att genomföra, bl. a. på grund av att det icke finns någon lämplig metod att säkert avgöra huruvida en kalv uppnått tio dagars ålder. Från jordbruksnämndens och lantbruksorganisationernas sida avstyrkes förslaget och förordas, att i stället genom

upplysningsverksamhet för djurägarna klarlägges, att slakt av spädkalvar strax efter födseln ej bör ske. Jag ansluter mig till den uppfattning, som dessa remissinstanser uttalat, och förordar alltså, att denna fråga i stället för genom lagstiftning löses genom upplysningsverksamhet från slakteriorganisationernas sida.

7. Besiktning av renkött m. m.

Veterinärstyrelsens förslag. Tidigare utredningar

1946 års köttbesiktningskommitté anförde, bland annat, att hos renarna förekomme sjukdomar och parasiter, vilka kunde utgöra fara för människor som förtärde renkött, att förhållandena vid slakten samt vid förvaringen och forslingen av renköttet påkallade ett ingripande från samhällets sida för åstadkommande av en bättre ordning, samt att det icke minst ur den renskötande lappbefolkningens synpunkt måste anses angeläget att renköttet bleve så behandlat, att det kunde uthärda konkurrens med annat kött och uppnå ett skäligt pris. För att råda bot på de sålunda konstaterade missförhållandena föreslog kommittén, att även renköttet skulle underkastas besiktningstvång. En förutsättning för att denna besiktningsverksamhet skulle bli effektiv vore emellertid enligt kommittén, att renslakten koncentrerades till ett mindre antal platser, varest, i den mån andra tillfredsställande slakterilokaler icke redan funnes, borde anläggas särskilda renslakterier, inom vilka slakten kunde utföras av kunnig personal och besiktning verkställas.

Den år 1956 tillsatta *renutredningen* är införstådd med att renköttet bör vara underkastat besiktningstvång, att frågan om dess införande sammanhänger med möjligheterna att ordna kontrollerad slakt, samt meddelar att såväl Svenska samers riksförbund som samerna i allmänhet är positivt inställda till frågan om veterinärbesiktning vid renslakten.

Veterinärstyrelsen föreslår att de djurarter, som köttbesiktningstvånget nu omfattar, utökas med ren och sumpbäver (*nutria*).

Styrelsen uttalar, att renslaktproblemet i första hand bör lösas men framhåller, att man därvid ej kunde räkna med samma tekniska standard som vid kontrollslakterier i allmänhet. Veterinärstyrelsen anför fortsättningsvis följande.

I stället synes man böra eftersträva att med minsta möjliga eftergifter i hygieniskt avseende och med beaktande av de ekonomiska synpunkterna försöka anpassa slaktformerna efter renskötselns säregna beskaffenhet för att därigenom få så stor del av renslakten som möjligt under hygienisk kontroll. I detta avseende synas de s. k. ambulerande slakterierna utgöra en god lösning. Man kan även tänka sig den anordningen att renarna, såsom nu sker, slaktas på den för säsongen valda slaktplatsen men att de urtagna kropparna omgående efter slakten transporteras till kontrollslakteri för uppslaktning. Det gäller således att variera slaktformerna efter rådande förhållanden och renskötselns speciella krav.

Därest emellertid av olika anledningar veterinärkontrollerad slakt icke kan anordnas, måste självfallet hänvisas till köttbesiktningsbyrå. Sistnämnda form av besiktning stöter på vissa svårigheter då så som hittills skett renslakten försiggår under vintern och renkropparna företes för besiktning i fruset tillstånd. Därest det av lappväsendet föreslagna förläggandet av renslakten till början av hösten får allmän utbredning torde kunna antagas att nämnda olägenhet åtminstone delvis försvinner. Man synes även kunna överväga att, såsom skett beträffande älgköttet, inkoppla tjänsteveterinärerna på besiktningen. Även denna fråga, till vilken ställning icke behöver tagas före ikraftträdandet på sätt nedan sägs av ett stadgande att renköttet skall vara underkastat obligatoriskt köttbesiktningstvång, hör till området för de av Kungl. Maj:t utgivna tillämpningsförfattningarna till köttbesiktningsslagen.

Veterinärstyrelsen anser att tiden nu är mogen att besluta om köttbesiktningstvång för renkött, men att tiden för ikraftträdandet t. v. bör hållas öppen.

Veterinärstyrelsen uttalar slutligen, att renkött, som försäljes för konsumtion i glesbebyggda områden av Norrland, där renskötsel bedrivs, av naturliga skäl bör vara befriat från besiktningstvånget, och förutsätter, att länsstyrelsen, i likhet med vad som föreslagits i fråga om köttbesiktningen i allmänhet, medger undantag i dessa fall.

Till stöd för förslaget, att köttbesiktningstvång skall införas även på sumpbäver anför veterinärstyrelsen bl. a. följande.

I samband med pälsdjursavelns utbredning ha innehavarna av pälsdjursgårdar sökt vinna avsättning för kött av pälsdjur på livsmedelsmarknaden, därvid i detta hänseende särskilt må nämnas kött av räv och sumpbäver (nutria). Saluförandet av rävkött torde icke i nämnvärd utsträckning förekomma annat än under kristider och köttet är redan nu underkastat besiktningstvång. Annorlunda förhåller det sig med sumpbävern, vars kött vinner avsättning även under normala förhållanden, stundom under den missvisande beteckningen hare eller farmhare. — Det måste anses tillfredsställande bevisat att sumpbävern kan vara bärare av trikiner. Sumpbävern är visserligen ett övervägande växtätande djur men förtär även, då tillfälle bjuds, animaliska produkter, vartill kommer risken att dess foder kan förorenas genom råttor eller på annat sätt, särskilt i pälsdjursfarmar, där även köttätande djurslag, såsom mink, odlas.

Veterinärstyrelsen anser att de farhågor, som i fråga om kött av sumpbäver framförts, äro befogade särskilt med hänsyn till att köttet huvudsakligen torde komma till användning vid charkuteritillverkning. Styrelsen finner sig därför böra föreslå att kött av sumpbäver underkastas obligatoriskt besiktningstvång samt att bestämmelse härom intages i lagen. Genom en sådan åtgärd torde även kunna förväntas att förbudet mot oriktig benämning kommer att efterföljas i större utsträckning än som nu sker.

Remissyttrandena

Veterinärstyrelsens förslag i fråga om renköttet med en övergångstid tillstyrkes eller lämnas i huvudsak utan erinran av samtliga remissinstanser utom Föreningen Svenska städers offentliga slakthus, som icke anser det vara välbetänkt att lagstifta om besiktning av renkött utan att det redovi-

sats hur de praktiska svårigheterna bör lösas. Beträffande renköttet ifrågasätter vissa andra remissinstanser jämkningar i veterinärstyrelsens förslag, varjämte synpunkter framlägges på frågan om tiden för ikraftträdandet av bestämmelserna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län uttalar sig bl. a. angående de praktiska möjligheterna för att genomföra obligatorisk besiktning av renkött och anför följande.

Länsstyrelsen vill till en början erinra om att inom länet finnas två fasta och tre ambuleringar. Den försöksverksamhet, som härutinnan bedrivits, har utfallit väl. Och — som lappfogden i sitt yttrande anför — torde renslaktproblemet vara i princip löst, även om ytterligare utredning erfordras, innan problemet belysts ur alla aspekter.

Från hygienisk synpunkt måste det betecknas som högst angeläget, att renköttet underkastas besiktningstvång. Därtill kommer, att införandet av tvånget skulle ge lapparna möjlighet att utfå ett högre pris för köttet, eftersom renköttet, om det underkastas besiktningstvång, bättre skulle kunna hävda sig i konkurrensen med annat kött. Detta inses också av lapparna själva, som i allmänhet torde vara positivt inställda till frågan om veterinärbesiktning vid renslakten.

På grund av det anförda vill länsstyrelsen tillstyrka förslaget om att upptaga renen bland de djur, vars kött skall vara underkastat besiktningstvång. Emellertid böra länsstyrelserna ges rätt att medge undantag från detta tvång icke endast — såsom föreslagits — generellt för viss kommun eller del därav utan även i särskilt fall, t. ex. då besiktningsveterinär icke kan erhållas till en slakt, som icke utan olägenhet kan uppskjutas och som avser att frambringa kött, vilket skall försäljas till konsumtion inom område, där besiktningstvång gäller.

Denna reform bör dock — som veterinärstyrelsen också framhåller — med hänsyn till pågående utredningar genomföras först när Kungl. Maj:t så finner lämpligt.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser, att en övergångstid på tre år fordras innan erforderliga anordningar för allmän besiktning av renkött kan föreligga.

Även *renutredningen* anser, att en tid av minst tre år åtgår innan erforderliga organisatoriska åtgärder för renköttbesiktningen kan ha genomförts. Vidare bör, framhåller utredningen, omedelbart erforderligt kapital ställas till förfogande och en organisation bildas bland rennäringens utövere, som kan påtaga sig den ledande uppgiften och huvudmannaskapet för de behövliga anläggningarna.

I yttrande till länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar *lappfogdarna i Norrbottens södra distrikt* och *skogsdistrikt* att något undantag i fråga om tiden för lagens ikraftträdande knappast erfordras beträffande besiktningen av renkött.

Länsveterinären i Norrbottens län anför i yttrande till länsstyrelsen, att dagen för lagens tillämpning på renkött bör fixeras.

Lappfogden i Jämtlands län uttalar i yttrande till länsstyrelsen, att köttbesiktningstvång för renkött snarast bör införas, men framhåller, att brist på veterinärer f. n. lägger hinder i vägen.

Svenska samernas riksförbund gör genom sin styrelse följande uttalande.

Styrelsen är principiellt ense med veterinärstyrelsen om att besiktningstvång bör införas för renkött, dock med de undantagsbestämmelser som Kungl. Maj:t med anledning av framställning härom från länsstyrelserna i de tre nordligaste länen kan finna lämpligt att bevilja. Beträffande den gängse handeln med renstekar framhåller styrelsen, att denna handel bör begränsas till lappmarkssocknarna och fjälltrakterna i Jämtlands län och Idre socken i Dalarna. Det förutsättes sålunda, att sådant kött inte får salubjudas utanför ovannämnda områden. Enligt styrelsens uppfattning kommer denna handel att minska i samma mån som besiktningstvång för renkött införes i tätorterna inom ifrågavarande områden.

Skrivelse från Norrbottens läns hälsovårdsförbund

I skrivelsen omnämnes, att den 6 februari 1955 hållits ett sammanträde i Jokkmokk, varvid var närvarande representanter för länsstyrelsen, hälsovårdsförbundet, lappväsendet, samerna och skilda slakteriföretag. Vid sammanträdet uttalade man sig allmänt för att fortsätta den inslagna vägen med särskilda renslakterier. Även vid andra sammanträden hade frågan behandlats.

Rörande behovet av skärpta kontrollåtgärder i fråga om renslakten och renköttshandeln anför förbundet för egen del.

Reんslakten liksom den renköttshandel, som av många personer vanligen idkas som binäring till andra sysselsättningar vintertid i både parti och minut, har tidigare bedrivits med ringa eller ingen kontroll från hälsovårdande myndigheter. De långa avstånden till otillgängliga slaktplatser, vissa undantagsbestämmelser i de tidigare födoämnesparagraferna i hälsovårdsstadgan och i nu gällande livsmedelsstadga, oklarhet i tolkningen av dessa bestämmelser samt en viss återhållsamhet med att röra vid eller ändra gamla traditioner har varit några skäl till att kontrollen varit famlande eller obefintlig.

Förbundet ger exempel på att renslakt nu ofta sker under ytterst ohygieniska förhållanden.

Hälsovårdsförbundet sammanfattar sin uppfattning efter tre års deltagande i arbetet för en mera hygienisk behandling av renköttet på följande sätt.

Ett permanent och fyra flyttbara renslakterier har under denna tid tagits i bruk i Norrbottens län. Vid årligen upprepade konferenser och övriga samtal har alltid hävdats, att renslakten med nödvändighet måste ske i slakterier och att renköttet måste veterinärbesiktigas, vilket i varje fall samerna uttalat sin förståelse för. Frivillig veterinärbesiktning har också anvisats. Hälsovårdsförbundets insats utgör endast en liten del av det sammanlagda arbete organisationer och experter nedlagt för förbättrade hygieniska förhållanden vid renslakten och renköttshandeln. I trots härav försiggår i stort sett renslakten emellertid fortfarande efter ålderdomliga, primitiva och i hygieniskt avseende icke tillfredsställande principer. Trots att själva renköttshandeln i fråga om lokaler och andra anordningar är på väg att förbättras, förefaller slakten av ren och köttets hantering vid slaktplatserna utomhus icke att på frivillig väg kunna ändras till det bättre.

För att få en bättre ordning till stånd anser förbundet, att man i första hand skall införa skyldighet att till hälsovårdsnämnden anmäla plats och tid för renslakt till avsalu.

Förbundet anser, att besiktningstvång på renkött successivt bör införas och att tillräckliga anordningar härför redan nu står till buds.

Förbundet påpekar vidare, att behovet av veterinärbesiktning aktualiserats av vissa sjukdomsfall i Nord-Norge och anför härom följande.

De senaste dagarna har ytterligare en faktor tillkommit, vilken understryker behovet av veterinärbesiktning av renköttet. Fylkesveterinären för Nord-Norge har den 27 november 1957 i skrivelse till länsveterinären i Norrbottens län påtalat, att en påfallande mängd personer i renskötselområdena i Nord-Norge är angripna av echinococcus, vilken masksjukdom förekommer hos renarna och på olika sätt sprides till människor. Enligt muntliga uppgifter från läkare i Norrbottens län har echinococcusfrekvensen minskat här påtagligt de sista 10 åren, men det är uppenbart att risk förefinnes, att sjukdomen ånyo kan blossa upp i Sverige. Tills vidare har Statens veterinärmedicinska anstalt påbörjat en utredning över sjukdomens förekomst i Sverige. Genom veterinärbesiktning av renköttet observeras bl. a. förekomsten av echinococcoser, och genom denna kontroll skulle en spridning av sjukdomen kunna förhindras.

Förbundets skrivelse utmynnar i en hemställan, att skyndsamma åtgärder vidtages dels för införande av bestämmelser om skyldighet att före slakt till avsalu av ren anmäla förhållandet till hälsovårdsnämnden, samt dels för införande av besiktningstvång på renkött i lämplig omfattning inom landet.

Yttranden över hälsovårdsförbundets skrivelse

Över hälsovårdsförbundets framställning har efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län, renutredningen och Svenska samernas riksförbund. Länsstyrelserna har vid sina utlåtanden fogat yttranden från läsveterinärerna och lappfogdarna i länen.

Veterinärstyrelsen förklarar, att styrelsen känner till de missförhållanden, som i hälsovårdsförbundets skrivelse beskrivits, samt uttalar, att strävandena att utbreda den veterinärkontrollerade renslakten torde motarbetas av renuppköparna.

Övriga remissinstanser hänvisar rörande renslakten och försäljningen av renkött i stort sett till vad de anfört i anledning av veterinärstyrelsens förslag om köttbesiktningstvång m. m.

Hälsovårdsförbundets förslag om införande av anmälningskyldighet beträffande renslakt tillstyrkes av *medicinalstyrelsen*. *Svenska samernas riksförbund* uttalar, att alla renuppköpare bör förpliktigas att till hälsovårdsnämnden göra anmälan före slakt av renar, om produkterna avses för distribution till olika konsumenter.

Även övriga remissinstanser anser i allmänhet, att det skulle vara av stort värde för hälsovårdsmyndigheterna att få kännedom om var och när renslakt i större omfattning kommer att ske. Instanserna anser emellertid, att upplysning härom bör kunna vinnas utan att de slaktande vid straffansvar åläggas anmälningsskyldighet.

Veterinärstyrelsen uttalar, att länsstyrelserna med stöd av livsmedelsstadgan torde kunna föreskriva skyldighet att lämna uppgifter om renslakterna.

Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar, att erforderliga uppgifter bör kunna erhållas genom lappväsendet och anför härom följande.

För att åstadkomma bästa möjliga kontroll är det nödvändigt att vederbörande hälsovårdsmyndighet erhåller kännedom om när renslakt avses förekomma. De större slakterna torde framför allt ske vid renskiljningar. Om dessa får lappväsendets statliga administration (lappfogdarna) regelmässigt uppgift. Om lappfogdarna ålades att underrätta vederbörande hälsovårdsnämnd när renskiljning skall äga rum, skulle hälsovårdsnämnden få tillfälle att ordna hygienisk kontroll vid så gott som all renslakt.

Länsstyrelsen avser även att lämna lappfogdarna föreskrift om att de eller deras tillsynsmän har att meddela vederbörande hälsovårdsnämnd då de få kännedom om att renskiljning skall äga rum.

Renutredningen och länsstyrelsen i Jämtlands län anser, att hälsovårdsnämnderna själva torde kunna skaffa sig kännedom om planerade renslakter. Renutredningens yttrande i denna del överensstämmer i stort sett med länsstyrelsens.

Hälsovårdsförbundets förslag att besiktningstväng på renkött gradvis borde införas med början omedelbart efter det den nya lagen trätt i kraft tillstyrkes av medicinalstyrelsen och i stort sett även av veterinärstyrelsen. Övriga remissinstanser anser, att de praktiska förutsättningarna för en sådan lösning ännu ej föreligger.

Veterinärstyrelsen vidhåller sitt tidigare förslag, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för den nya köttbesiktningens tillämpning på renkött men uttalar nu att införandet av slakteri- eller besiktningstväng lämpligen borde kunna ske gradvis.

Länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län avstyrker förslaget i denna del.

Lappfogdarna i Norrbottens län anför i gemensamt yttrande till länsstyrelsen följande.

Enligt vår uppfattning finnes för närvarande inom renkötselområdet ej över hela linjen förutsättningar för införande av ifrågasatt köttbesiktning. De få renslakterier, som hittills anskaffats i länet, täcker ej tillnärmelsevis hela produktionsområdet för renkött. Slakterier för ren finns i Ringselet, Arjeplogs socken, Varjisträsk och Nautijaure, Jokkmokks socken, Laimoviken och Rensjön, Kiruna stad, samt Idivuoma, Karesuando socken (alternativt uppställningsplats i Lappberg, Gällivare socken). Med dessa anläggningar kan man i bästa fall täcka ett tillförselområde omfattande fyrtio- å femtiotusen renar. Normalt kan man dock ej räkna med att ens för detta tillförselområde all avsaluslakt kan sammanföras till slakterierna. Detta in-

nebär att knappt en fjärdedel av renproduktionsområdet i länet tillgodoses genom nuvarande slakterianordningar. Vid sådant förhållande kan vi ej rekommendera omedelbara åtgärder för införande av besiktningstvång på renkött; deras verkan i praktiken kan ännu icke helt överblickas.

Beträffande renköttets avsättningsområde rent geografiskt saknar man för närvarande säkra uppgifter. Till följd därav är det ej möjligt att bedöma vilken verkan ett ifrågasatt regionalt besiktningstvång i södra Sverige kan få för renköttproducenterna.

Med hänsyn till dessa förutsättningar är det från näringsekonomisk synpunkt vanskligt att tillgripa åtgärder av det slag hälsovårdsförbundet föreslagit, nämligen införande av obligatorisk besiktning även i fråga om renkött för vissa områden i södra Sverige.

Även *renutredningen* vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning, att besiktningstvång beträffande renkött först efter en övergångstid bör införas.

Svenska samernas riksförbund bekräftar sitt tidigare uttalande om, att rensamerna principiellt förordar att besiktningstvång på renkött införas, dock med den förutsättningen att dels vissa fasta renslakterier och dels även flyttbara sådana kommer till stånd för möjliggörandet av besiktningen. Förbundet uttalar vidare, att *renutredningen* i sinom tid torde komma med definitiva förslag om hur besiktningstvånget på renkött bäst skall kunna genomföras.

Skrivelse från hälsovårdsförbundet i anledning av remissyttrandena

Hälsovårdsförbundet har i sin skrivelse den 4 oktober 1958 uttalat sig över remissyttrandena och vidhållit sin framställning. Förbundet finner det vara av största betydelse, inte blott av hygieniska skäl utan även för rennäringen som sådan, att den föreslagna anmälningsplikten införas. Förbundet delar ej veterinärstyrelsens uppfattning att sådan anmälningsplikt lokalt kan föreskrivas med stöd av livsmedelsstadgan.

Departementschefen

Beträffande de varor, som köttbesiktningen bör avse, har veterinärstyrelsen föreslagit, att dessa utökas till att omfatta jämväl kött av *ren* och *sumpbäver*. Mot förslaget att kött av sumpbäver skall omfattas av besiktningstvång har ingen erinran gjorts av remissinstanserna. Även jag anser att det bör genomföras.

I fråga om renköttet är samtliga remissinstanser överens med veterinärstyrelsen om att det är önskvärt, att det underkastas besiktningstvång. Den tveksamhet, som från några håll uttalats, avser de praktiska möjligheterna att nu genomföra sådant tvång. Med hänsyn till vad som upplysts om de ofta mycket ohygieniska förhållanden, under vilka renslakt fortfarande äger rum, och samernas positiva inställning till införande av besiktningstvång anser jag, att bestämmelser härom bör införas i lagen. I fråga om lämpliga tidpunkten för sådana bestämmelsers ikraftträdande råder delade meningar. Norrbottens läns hälsovårdsförbund påyrkar, att skyldighet stadgas för den som ämnar företaga renslakt, att dessförinnan göra anmälan om den plane-

rade slakten till vederbörande hälsovårdsnämnd samt att besiktningstvånget gradvis införes redan från den tidpunkt, då lagen i övrigt träder i kraft. Förbundet uttalar, att enligt dess mening tillräckliga anordningar för sådan åtgärd finnes i form av fasta och flyttbara renslakterier såväl i Norrbottens som i Västerbottens och Jämtlands län. Länsstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län samt lappfogdarna i förstnämnda län anser emellertid, att nuvarande anordningar icke är tillfyllest för besiktning av allt renkött. Vidare påpekas, att renutredningen undersöker möjligheterna för att rationalisera renslakten och att resultatet härav bör avvaktas. Renutredningen anser för sin del att en övergångstid är nödvändig. Vid bedömandet av hur lång tid, som erfordras innan besiktningstvång beträffande renkött kan genomföras, anser utredningen att främst tre omständigheter är avgörande. Tillräckliga möjligheter bör finnas att ordna förhållandena vid renslakt på ett sätt, som uppfyller villkoren för utförande av veterinärbesiktning vid slakten. Vidare bör det bland renägarna skapas någon organisation som kan leda slakteriverksamheten. Slutligen erfordras visst kapital för anskaffande av ytterligare slakterier och för övriga engångsutgifter. Utredningen har bedömt, att anläggningskostnaderna för erforderliga slakterier med tillhörande utrustning är av storleksordningen 1,5 miljoner kronor. Även om den avsedda organisationen omedelbart bildas och behövt startkapital ställes till förfogande anser utredningen att en övergångstid av minst 3 år erfordras.

För egen del har jag kommit till den uppfattningen, att i enlighet med veterinärstyrelsens förslag frågan om ikraftträdandet av besiktningstvånget rörande renkött bör bli beroende på senare beslut av Kungl. Maj:t. Övergångstiden bör emellertid icke bli längre än vad som är ofrånkomligt. Såsom Norrbottens läns hälsovårdsförbund påpekat torde det vara av stort värde, att hälsovårdsnämnderna får kännedom om planerade renslakter. I likhet med länsstyrelsen i Norrbottens län samt några andra remissinstanser anser jag dock icke, att bestämmelser om skyldighet för enskilda att göra anmälan härom bör införas. Däremot torde länsstyrelserna böra anmoda befattningshavarna inom lappväsendet att göra anmälan till hälsovårdsnämnden om planerade slakter, varom de erhåller kännedom. Vidare bör, såsom veterinärstyrelsen föreslagit, anvisningar till ledning för hälsovårdsnämndernas kontroll av renslakt utomhus i mån av behov utfärdas av länsstyrelserna eller veterinärstyrelsen.

I enlighet med det anförda föreslår jag att i lagen skall införas bestämmelser om köttbesiktningstvång även på renkött. Till några mindre frågor i samband härmed torde jag få återkomma i den speciella motiveringen.

Veterinärstyrelsen har framhållit, att det nu inom områden med slakthus tvång gällande förbudet att sälja, använda eller på visst sätt förvara kött av djur, som ej slaktats vid offentligt slakthus eller kontrollslakteri, endast avser färsk vara. Styrelsen föreslår att motsvarande förbud inom område med slakteritvång skall omfatta även salt, rökt eller torkat kött eller annan vara, beredd av kött av de djur, som avses. Mot detta förslag har erinran ej gjorts av remissinstanserna. Även jag anser, att förslaget bör genomföras, dock med den jämkningen att förbudet ej skall gälla av kött beredd vara.

8. Ersättning för värdeminskning

Departementschefen

Enligt gällande lag kan vid slakthustvångs införande ersättning utgå för värdeminskning av fastighet eller inrättning i samband med att den icke längre kan användas för slakterirörelse. Veterinärstyrelsen har föreslagit en mera allmänt hållen ersättningsregel, enligt vilken innehavare av slakterirörelse, därest han i följd av slakteritvångs införande vållas väsentligt intrång i näring, må erhålla skälig ersättning av kommunen. Då en sådan regel icke innefattar skyldighet för kommun att utgiva ersättning samt därjämte skulle bli mycket svår att tillämpa, har i departementsförslaget intagits en bestämmelse om ersättning med i stort sett samma utformning som den nu gällande. Enligt min mening bör kommun, innan framställning om införande av slakteritvång göres, noga undersöka vilken inverkan sådant tvång kan få för innehavare av privatslakterier och i förekommande fall om möjligt på frivillig väg träffa överenskommelse med dessa om gottgörelse för skada som tillfogas dem.

Motionerna I: 382 och II: 457

I fråga om *inlösensskyldighet av slakterirörelse* i följd av införande av slakteritvång har veterinärstyrelsen föreslagit en mera allmänt hållen ersättningsregel, medan i lagen införts en bestämmelse om att ägaren av sådan rörelse är berättigad att erhålla ersättning för värdeminskning. Meningen med denna inlösensskyldighet kan dock inte vara att kommunerna skall tvingas att utbetala ersättning till slakterier som på grund av den allmänna hygieniska standarden inte är tillfredsställande utrustade och därför inom en viss tid kan komma att läggas ned. Vi vill i det sammanhanget hänvisa till länsveterinärernas årsrapporter, vari ofta påpekas den bristfälliga hygien vid en rad slakterier. Vi föreslår därför att i § 15 göres ett tillägg av den innebörden att om ersättning för värdeminskning skall utgå, vilket kan ifrågasättas, skall sådan ersättning endast kunna lämnas i fråga om slakterier som vid besiktning av veterinärstyrelsen visar sig fylla hygieniska krav, motsvarande dem veterinärstyrelsen ställer på de statligt kontrollerade slakterierna.

Utskottet

Redan i samband med tillkomsten år 1934 av gällande lag om köttbesiktning och slakthus uttalade föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, att det varit i och för sig önskvärt om köttbesiktningstvånget kunnat göras allmänt gällande, men att med hänsyn till bristen på besiktningsmän något sådant då icke var möjligt. Det är glädjande att läget i detta avseende nu tydligen så förbättrats, att förslag kunnat framläggas om principieellt köttbesiktningstvång för hela riket. Det är sannolikt,

att behovet av köttbesiktningstvång i dag är större än för 25 år sedan. Visserligen kan det antagas att ökade insikter om hygienens betydelse och en effektivare allmän hälsovård bidragit till att i stort sett göra förhållandena på detta område bättre än förr. Å andra sidan har befolkningens allt starkare sammandragning till tätorter och den ökade specialiseringen även av boskapskötseln gjort, att skadeverkningarna av otillfredsställande hygieniska förhållanden nu lätt blir mera omfattande än i ett samhälle som befinner sig närmare naturhushållningen. Med tanke härpå och mot bakgrunden av 1953 och 1954 års paratyfusedemier är det därför i hög grad påkallat att köttbesiktning nu göres obligatorisk för i princip hela riket. Det är samtidigt uppenbart att det finns områden, där det på grund av gles bebyggelse eller dåliga förbindelser fortfarande icke är praktiskt möjligt att genomföra ett köttbesiktningstvång i full utsträckning utan att produkterna på ett orimligt sätt fördras. Det bör emellertid vid tillämpningen av lagens undantagsbestämmelser tillses, att de hittillsvarande enklaverna av områden utan köttbesiktningstvång såvitt möjligt försvinner. Det otillfredsställande tillstånd, som nu på sina håll råder och som innebär att obesiktigt kött »exporteras» från områden med besiktningstvång till besiktningsfria områden, bör därigenom kunna bringas att upphöra. I den mån tendenser i denna riktning i framtiden skulle göra sig märkbara, synes detta vara ett skäl att upphäva ett meddelat undantag från det allmänna besiktningstvånget.

I de områden som kommer att undantagas från köttbesiktningstvånget kommer huvudansvaret för köttkontrollen att åvila hälsovårdsnämnderna. Det är naturligt att nämnderna i sådana kommuner mer än andra måste ägna sig åt denna uppgift. I princip skall naturligtvis konsumenterna i de undantagna områdena lika litet som i andra behöva hålla till godo med mindervärdiga varor enbart därför att kontrollmöjligheterna där är sämre än i områden med köttbesiktningstvång. Det har under förarbetena uttalats att de områden för vilka undantag i första hand kan komma i fråga vore delar av Norrland och skärgårdarna. Utskottet, som i och för sig intet har att erinra mot en dylik princip för tillämpningen, vill erinra om att en del även otillgängliga skärgårdsområden under sommaren kan hysa en förhållandevis stor befolkning och att det är angeläget att de hygieniska förhållandena icke minst på kötthandelns område på sådana platser ägnas särskild uppmärksamhet.

Den föreslagna utvidgningen av köttbesiktningstvånget kan komma att medföra att man samtidigt måste förstärka både personalen och resurserna i övrigt hos de organ som skall bära ansvaret för kontrollen. Det bör därvid icke ifrågakomma att i något avseende pruta på hittillsvarande kvalifikationskrav. De kostnader en upprustning av kontrollapparaten kan medföra torde komma att förränta sig i form av förbättrat häсотillstånd och minskad smittorisk. Utskottet förutsätter att besiktningsveterinärerna — hur deras anställningsförhållanden i övrigt än ordnas — erhåller en sådant ställning, att de i sitt arbete som kontrollorgan kan intaga en fullt fri och självständig hållning.

I propositionen föreslås att man ersätter det gällande begreppet slakthus-tvång med ett nytt begrepp, *slakteritvång*. Slakteritvånget kommer att innebära att slakt inom visst område ej får ske annorstädes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Initiativrätten vid införande av slakteritvång har anförtrots kommunerna, som sålunda får tillfälle att själva väga fördelarna mot kostnaderna.

Det har på sina håll uttalats farhågor att såväl köttbesiktningstvånget som slakteritvånget skulle kunna befördra *monopoltendenser* inom kött-handeln.

Inom område med slakteritvång kan monopoltendenser tänkas komma till synes genom att enstaka slakterier tvingas upphöra med slakten. Detta kan visserligen ske redan med gällande bestämmelser men endast där slakthus-tvång råder. Slakteritvånget innebär emellertid härvidlag en betydande utvidgning i förhållande till gällande rätt eftersom kontrollslakteri i förevarande hänseende jämföras med offentligt slakthus.

Utänför område med slakteritvång kan dylika tendenser tänkas främjas av möjligheten att förlägga köttbesiktningen till kontrollslakteri. Vad man därvidlag skulle kunna befara är *dels* att de kontrollslakterier, där besiktningen skall ske, blir så glest placerade att transportkostnaderna för andra slakterier blir så höga att de tvingas upphöra med sin verksamhet, *dels ock* att kontrollslakterierna på olika sätt kommer att gynna sina egna leverantörer på andras bekostnad.

Utskottet anser sig kunna räkna med att tendenser till mannamån icke skall behöva befaras och att, om så likväl skulle ske, tillsynsmyndigheterna med all kraft ingriper mot sådana företeelser.

Vad i övrigt anförts om monopolfaran synes till stor del grunda sig på föreställningen att kontrollslakteri är liktydigt med ett av producenterna ägt företag eller att icke mer än *ett* kontrollslakteri skulle kunna finnas på en och samma ort. I och för sig föreligger emellertid intet hinder att — oavsett hur äganderätten är anordnad och oavsett om kontrollslakteri eller offentligt slakthus redan tidigare finnes på platsen — vilket välskött slakteri som helst, som har erforderliga resurser och i övrigt uppfyller de krav som uppställts på kontrollslakterier, efter framställning erhåller karaktär av sådant slakteri. Att enstaka slakterier vid införande av slakteritvång tvingas upphöra med slakten torde vara väl försvarligt, då det i dylika fall i regel torde röra sig om mindre företag med otillräckliga eller mindre goda hygieniska resurser. Till de ersättningsfrågor som därvid kan bli aktuella skall utskottet senare återkomma. — Utskottet anser sig med det nu sagda ha visat att farhågorna för monopoltendenser är ogrundade.

I propositionens lagtext har i 3 § andra stycket givits en definition av begreppet *kontrollslakteri*, varmed enligt lagen avses slakteriinrättning, som står under offentlig kontroll. På grund av livsmedelsstadgans bestämmelser står emellertid alla slakteriinrättningar under tillsyn av hälsovårdsnämnden i orten. Propositionens uttrycksätt är därför ej entydigt. Utskottet föreslår att definitionen på kontrollslakteri — i anslutning till kungörelserna den 30 november 1934 (nr 599) angående kontrollslakterier och den 2 maj 1947

(nr 207) om överflyttande av vissa medicinalstyrelsen givna uppdrag och befogenheter å veterinärstyrelsen — ändras så, att därmed förstås slakteriinnrättning, som av veterinärstyrelsen ställts under offentlig kontroll.

I frågan om köttbesiktningens organisation har departementschefen i anslutning till veterinärstyrelsens förslag uttalat att köttbesiktning skall kunna ske vid s. k. köttbesiktningstationer, vilka under hälsovårdsnämnds kontroll och ansvar skall kunna anordnas även vid sådana privata slakterier, som ej står under stallig kontroll. I *motionerna I: 382 och II: 457* riktas kritik mot tanken att köttbesiktning skulle kunna förläggas till enskilda slakterier utanför den statliga kontrollen. Motionärerna hävdar att köttbesiktningstationerna skulle komma att innebära ambulerande besiktning.

Såsom framgått av såväl propositionen som vad utskottet härovan anfört är köttbesiktningstvängets allmänna genomförande i sista hand en fråga om resurser. Man kan därför ej gärna tänka sig att de förut otillräckliga resurserna skall kunna förändras så att de högsta anspråk i ett slag kan tillgodosen. Man torde kunna räkna med att köttbesiktningstation kommer att inrättas endast på plats, där kontrollslakteri ej finns och där denna lösning av frågan framstår som den enda praktiska möjligheten. Valet kommer väl därför icke att gälla: kontrollslakteri eller köttbesiktningstation? utan: köttbesiktningstation eller ingen köttbesiktning alls? Förarbetena synes icke innehålla någonting som ger fog för motionärernas antagande att köttbesiktningstationerna kommer att bli ambulerande. Däremot är det kanske troligt att besiktningsveterinären kommer att icke varje dag finnas tillgänglig vid stationen, utan att han i viss mån kommer att ambulera. Utskottet anser att detta i många fall kommer att vara ett praktiskt sätt att lösa en eljest svårlöst fråga, och utskottet har intet att erinra mot det sätt varpå man i propositionen tänkt sig att lösa därmed förknippade praktiska problem. Självfallet måste de hygieniska kraven på stationerna både när de inrättas och under den fortlöpande verksamheten ställas lika högt som på annan inrättning för köttbesiktning.

I propositionen föreslås skärpta bestämmelser i fråga om nödslakt. Oavsett om köttbesiktningstväng råder eller ej skall nödslakt i princip blott få utföras vid särskild sanitetsavdelning. Sådan skall enligt propositionen få inrättas, förutom vid offentligt slakthus och kontrollslakteri, efter medgivande av veterinärstyrelsen jämväl vid annan slakteriinnrättning.

I *motionerna I: 382 och II: 457* föreslås att sanitetsavdelningar skall få inrättas endast i slakteri där köttbesiktningens verksamhet bedrivs. Motionärerna anser att sanitetsavdelningar, som inrättas vid andra slakterier, icke kommer att kunna motsvara de anspråk man eljest kommer att ställa på dessa avdelningar.

Även om undantag från lagens bestämmelser om nödslakt skall kunna medges för visst område, innebär detta icke att därvid undantages samma områden som undantages från det allmänna köttbesiktningstväng. Redan av denna anledning saknas formella förutsättningar för bifall till motionerna

i denna del. Utskottet erinrar därjämte om att sanitetsavdelning endast skall kunna inrättas efter medgivande av veterinärstyrelsen i varje särskilt fall. Utskottet förutsätter att dylikt medgivande endast kommer att lämnas, om sanitetsavdelningen uppfyller samma krav som ställes på sanitetsavdelning vid kontrollslakteri. Betyggande garanti synes sålunda föreligga att dessa avdelningar icke kommer att inrättas vid andra slakterier än sådana som besitter alla erforderliga hygieniska och tekniska resurser. Utskottet avstyrker således motionerna i denna del.

Av propositionens förslag till lagtext synes framgå att nödslakt i flertalet fall måste ske vid sanitetsavdelning även i sådana fall, då djurägare icke har någon avsikt att använda det avlivade djurets kött till människoföda. Då någonting sådant knappast torde vara avsett och i varje fall icke synes påkallat, föreslår utskottet att i första stycket av 12 § 1 mom. i likhet med vad som redan i propositionen föreslås i momentets andra stycke tilläggas en reservation för det fall köttet är avsett till människoföda.

I likhet med veterinärstyrelsen, remissinstanserna och departementschefen anser utskottet att besiktningstvånget bör utsträckes att omfatta även renkött. Att reformen kräver en viss övergångstid har enligt utskottets mening blivit tillfredsställande klarlagt. Då det torde vara icke blott i konsumenternas utan även i producenternas intresse att besiktningstvånget för renkött kan bli verklighet snarast möjligt, vill utskottet understryka vikten av att övergångstiden effektivt utnyttjas för alla de olika förberedande åtgärder som reformen gör nödvändiga. Eftersom möjligheterna att för närvarande verkställa renslakt i renslakterier synes vara betydligt bättre i Jämtlands län än i Västerbottens och Norrbottens län och då det här gäller att utan bryska metoder vinna renägarnas intresse för reformen, synes det kunna övervägas att låta besiktningstvånget i fråga om renkött träda i kraft etappvis.

De i propositionen föreslagna principerna för ersättning för värde minskning för det fall att innehavare av slakteri till följd av slakteritvångs införande vållas väsentligt intrång i sin näring får sägas vara tämligen restriktiva, eftersom rätten till ersättning begränsats till värde minskning å byggnad eller annan inrättning. Samma princip gäller emellertid även enligt 1934 års köttbesiktningsslag vid införande av slakthustvång och kan i tämligen oförändrad form spåras tillbaka till 1897 års lag angående köttbesiktning och slakthus. Den föreslagna ersättningsprincipen synes därför kunna godtagas.

I motionerna I: 382 och II: 457 föreslås att rätten till ersättning inskränkes till sådana slakterier som motsvarar de hygieniska krav veterinärstyrelsen ställer på kontrollslakteri.

Alla slakterier står redan nu under fortlöpande tillsyn av hälsovårdsnämnd, och att under sådana förhållanden förbehålla rätten till ersättning ägare av sådant slakteri, som uppfyller vissa av veterinärstyrelsen uppställda särskilt stränga krav, är enligt utskottets mening ej tillfredsställande och bör därför icke ifrågakomma.

I alla motionerna beröres slutligen ett spörsmål som ej närmare behandlats i propositionen, nämligen vilka åtgärder som i samband med att kött vid besiktning förklaras icke kunna godkännas bör vidtagas för att underrätta djurägaren om beslutet.

Motionärerna utgår från det förhållandet att det sammanlagda värdet av kasserat kött uppgår till betydande belopp och att det därför är angeläget att allt göres för att det kasserade köttets andel i köttproduktionen blir så liten som möjligt. Motionärerna anser att ett omedelbart besked till djurägaren om besiktningsveterinärens beslut att icke godkänna djur eller kött samt skälen för beslutet skulle vara av stort värde för djurägarna för att undgå framtida kassationsbeslut.

I *motionen II: 456* föreslås att i den nya lagen intages en bestämmelse att det skall åligga besiktningsveterinären att samma dag kassationen skett med angivande av orsaken lämna underrättelse härom till vederbörande slakteri-inrättning. I *motionerna I: 382 och II: 457* föreslås att motsvarande bestämmelser i stället införes i lagens tillämpningsföreskrifter.

Enligt 6 § kungörelsen den 30 november 1934 (nr 559) om kontrollslakterier åligger det besiktningsveterinär att föra journal. Enligt av veterinärstyrelsen den 29 mars 1949 utfärdad instruktion för besiktningsveterinärerna gäller såsom ett önskemål att besiktningsveterinär genom kortfattade meddelanden till tjänsteveterinär eller djurägare angiver vid besiktning påvisade sjukliga förändringar.

Utskottet vill för sin del gärna instämma i motionernas syfte i denna del. Utskottet anser dock förevarande ämne icke vara av beskaffenhet att bestämmelser därom bör inflyta i själva lagen. Däremot anser utskottet det motiverat att i tillämpningsföreskrifterna intaga föreskrift av huvudsakligt innehåll att besiktningsveterinärs journal dagligen hålles tillgänglig för granskning och att journalen så föres att därå utan omgång kan grundas de uppläsningar som för djurägaren kan vara av värde.

Utskottet har vid sin granskning i övrigt ej funnit anledning till erinran mot propositionen och får alltså hemställa,

att riksdagen måtte

A. — med avslag å motionerna I: 382 och II: 457 i de delar motionerna icke beröres i punkten B härnedan ävensom med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar höra vidtagas i det framlagda lagförslaget — för sin del antaga propositionens förslag till lag om köttbesiktning m. m. med den ändringen att 3 och 12 §§ erhåller följande lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

3 §.

Köttbesiktningstvång innebär, att till människoföda avsett kött skall hava i färskt tillstånd godkänts vid besiktning enligt denna lag innan köttet saluhålles, användes vid beredning av livsmedel, som är avsett att saluhållas,

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

eller till annan överlämnas för sådan användning eller förvaras å allmän saluplats, i försäljningslokal med därtill hörande utrymmen eller i lokal avsedd för beredning av livsmedel.

Slakteritvång innebär, att inom visst område slakt ej må ske annorledes än i *offentligt slakthus*, inrättat på sätt i 11 § sägs, eller i slakteriinnrättning, som står under offentlig kontroll (*kontrollslakteri*), samt att med kött, som härrör från djur, vilket slaktats inom riket, ej må inom området företagas åtgärd, som nämnts i första stycket, därest slakten icke skett i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Slakteritvång avser icke sådan slakt av eget djur, som utom stadsplanlagt område sker för förbrukning i eget hushåll. Beträffande nödslakt gälla bestämmelserna i 12 §.

Slakteritvång innebär, att inom visst område slakt ej må ske *annorstädes* än i *offentligt slakthus*, inrättat på sätt i 11 § sägs, eller i slakteriinnrättning, som av *veterinärstyrelsen ställts under offentlig kontroll* (*kontrollslakteri*), samt att med kött, som härrör från djur, vilket slaktats inom riket, ej må inom området företagas åtgärd, som nämnts i första stycket, därest slakten icke skett i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Slakteritvång avser icke sådan slakt av eget djur, som utom stadsplanlagt område sker för förbrukning i eget hushåll. Beträffande nödslakt gälla bestämmelserna i 12 §.

12 §.

1 mom. Nödslakt av nötkreatur, får, get, svin eller häst må endast ske vid sanitetsavdelning, som inrättats vid kontrollslakteri eller offentligt slakthus, eller, efter medgivande av veterinärstyrelsen, vid sanitetsavdelning som inrättats vid annan slakteriinnrättning.

1 mom. Nödslakt av nötkreatur, får, get, svin eller häst må, *därest köttet är avsett till människoföda*, endast ske vid sanitetsavdelning, som inrättats vid kontrollslakteri eller offentligt slakthus, eller, efter medgivande av veterinärstyrelsen, vid sanitetsavdelning som inrättats vid annan slakteriinnrättning.

Föranleder sjukdomsförloppets eller olyckshändelsens svårhetsgrad att djuret omedelbart hör avlivas på den plats där det befinner sig, må så ske, dock endast under förutsättning, att djurkroppen, därest köttet är avsett till människoföda, genast i ostyckat tillstånd jämte alla inälvor för uppslaktning och besiktning föres till sanitetsavdelning som avses i första stycket.

2 mom. Har nödslakt ————— eget hushåll.

3 mom. Länsstyrelsen må ----- del därav.

B. — i anledning av *dels* motionen II: 456, *dels* ock vad i motionerna I: 382 och II: 457 anförts och yrkats i fråga om besiktningsveterinärs skyldighet att föra journal — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att i tillämpningsföreskrifter

till lagen intages bestämmelse av huvudsakligt innehåll, att besiktningsveterinärs journal skall *dels* dagligen efter besiktningensarbetets slut hållas tillgänglig för granskning, *dels ock* föras så, att därå utan omgång kan grundas för djurägaren erforderliga upplysningar.

Stockholm den 24 februari 1959

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Osvald, Lindahl, Georg Carlsson, Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Åke Larsson*, fru Nilsson och herr Gunnar Pettersson;

från a n d r a kammaren: herrar Johansson i Torp, von Seth*, Ahman, Andersson i Ryggestad*, Munktell*, Bengtsson i Halmstad, Jansson i Benestad och Svenning*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Lagförslaget	1
Motionernas yrkanden	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Inledning	8
1. Allmänt köttbesiktningstvång	9
Gällande rätt, Tidigare förslag	9
Veterinärstyrelsens förslag	10
Remissyttrandena	12
Departementschefen	14
2. Slakteritvång	16
Gällande rätt	16
Veterinärstyrelsens förslag	16
Remissyttrandena	17
Departementschefen	17
3. Köttbesiktningens och slaktens organisation	18
Gällande rätt, Tidigare förslag	18
Veterinärstyrelsens förslag	19
Yttranden	21
Departementschefen	22
Motionerna I: 382 och II: 457	23
4. Nödslakt	23
Gällande rätt	23
Veterinärstyrelsens förslag	24
Yttranden	24
Departementschefen	27
Motionerna I: 382 och II: 457	29
5. Organtvång	30
Gällande rätt	30
Veterinärstyrelsens förslag	30
Remissyttrandena	31
Departementschefen	31
6. Spädkalvar	31
Veterinärstyrelsens förslag	31
Remissyttrandena	32
Departementschefen	32
7. Besiktning av renkött m. m.	33
Veterinärstyrelsens förslag, Tidigare utredningar	33
Remissyttrandena	34
Departementschefen	39
8. Ersättning för värdeminskning	41
Departementschefen	41
Motionerna I: 382 och II: 457	41
Utskottet	41